

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA ZDRAVOTNICKÝCH STUDIÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2015

Věra Desprat

Univerzita Pardubice

Fakulta zdravotnických studií

Vliv bilingvismu na osobnost dítěte

Věra Desprat

Bakalářská práce

2015

Univerzita Pardubice
Fakulta zdravotnických studií
Akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Věra Desprat**
Osobní číslo: **Z11278**
Studijní program: **B5350 Zdravotně sociální péče**
Studijní obor: **Zdravotně-sociální pracovník**
Název tématu: **Vliv bilingvismu na osobnost dítěte**
Zadávací katedra: **Katedra porodní asistence a zdravotně sociální práce**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Studium literatury, sběr informací a popis současného stavu řešené problematiky.
 2. Stanovení cílů a metodiky práce.
 3. Příprava a realizace výzkumného šetření dle stanové metodiky.
 4. Analýza a interpretace získaných dat.
 5. Zhodnocení výsledků práce.
-

Rozsah grafických prací: dle doporučení vedoucího
Rozsah pracovní zprávy: 35 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

1. BARAC, Raluca a Ellen BIALYSTOK. Bilingual Effects on Cognitive and Linguistic Development: Role of Language, Cultural Background, and Education. Child Development, 2012.
2. GARCIA, Eugene E a Jose E NANEZ. Bilingualism and cognition: informing research, pedagogy, and policy. 1st ed. Washington, DC: American Psychological Association, 2011. 242 p. ISBN 14-338-0879-X.
3. GROSJEAN, Francois. Bilingual: life and reality. Cambridge: Harvard University Press, 2010. 276 p. ISBN 06-740-4887-3.
4. HARDING, Edith a Philip RILEY. Bilingvní rodina. Praha: Portál, 2008. 223 s. ISBN 978-807-3673-581.
5. MORGENSTERNOVÁ, Monika, Lenka ŠULOVÁ a Lucie SCHOLL. Bilingvismus a interkulturní komunikace: informing research, pedagogy, and policy. Praha: Wolters Kluwer, 2011. 125 s. ISBN 978-807-3576-783.

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Marie Macková, Ph.D.
Katedra porodní asistence a zdravotně sociální práce

Datum zadání bakalářské práce: 1. října 2013
Termín odevzdání bakalářské práce: 17. července 2015

prof. MUDr. Arnošt Peláns, DrSc.
děkan

L.S.

Mgr. Markéta Moravcová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 27. března 2015

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci na téma „Vliv bilingvismu na osobnost dítěte“ vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako Školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Současně souhlasím s využitím bakalářské práce ke studijním účelům v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 28. 6. 2015

Věra Desprat

PODĚKOVÁNÍ

Mé poděkování patří PhDr. Marii Mackové, PhD., za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnovala. Dále děkuji rodičům a dětem, kteří mi věnovali svůj čas při vyplňování dotazníků. V neposlední řadě děkuji celé své rodině za podporu po dobu mého studia.

ANOTACE

Tato práce se zabývá problematikou vlivu bilingvismu na osobnost dítěte, žijících v bilingvních rodinách. První kapitola v teoretické části je zaměřena na základní rozdělení, definice a historii bilingvismu. V druhé kapitole se práce zaměřuje na aspekty vývoje bilingvismu v celosvětovém měřítku. Ve třetí kapitole se práce zabývá formováním mozku za pomoci jazyka a slov a také funkčními vztahy mezi organizací mozku a jazyka.

Výzkumná část této práce se zabývá samotným vlivem bilingvismu na osobnost dítěte. Pro výzkum bylo použito dotazníkové šetření.

KLÍČOVÁ SLOVA

Bilingvismus, rodina, děti, vliv, jazyk, osobnost, vývoj

TITLE

The influence of bilingualism on the child's personality

ANNOTATION

This work is explaining the impact of bilingualism on the child's personality, and living in bilingual families. The first chapter is describing the theoretical part and is focusing on basic allocation, the definition and history of bilingualism. The second chapter focuses on aspects of the development of bilingualism worldwide. In the third chapter I describe how the formation of the brain is impacted by the learning process of language and words, as well as the functional relationships between the organization of the brain and language.

The research part of this thesis deals with the actual impact of bilingualism on child's personality. In this research part I am using questionnaires.

KEY WORDS

Bilingualism, family, children, influence, language, personality evolution

OBSAH

ÚVOD.....	10
CÍLE PRÁCE.....	11
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 BILINGVISMUS OBECNĚ.....	12
1.1 Historická změna hodnoty bilingvnosti.....	12
1.2 Základní rozdělení bilingvismu.....	13
1.3 Typy bilingvismu podle úrovně ovládnutí jazyka	13
1.4 Typy bilingvismu podle způsobu osvojení jazyků	13
1.5 Typy bilingvismu podle věku osvojení jazyků.....	13
1.6 Typy bilingvismu podle rovnováhy mezi jazyky	14
1.7 Řečový vývoj bilingvních dětí.....	14
1.8 Varianty bilingvních rodin	15
2 ASPEKTY ROZŠÍŘENÍ BILINGVISMU V CELOSVĚTOVÉM MĚŘÍTKU.....	16
2.1 Statistika bilingvní populace	16
2.2 Vliv cestovního ruchu	16
2.3 Vliv politických změn	16
2.4 Fenomén bilingvismu.....	16
2.5 Význam bilingvní populace	17
3 ORGANIZACE MOZKU	17
3.1 Mozek a řeč	17
3.2 Jak jazyk utváří mozek	18
3.3 Jak ovlivňuje mozek bilingvní zkušenost.....	19
II. VÝZKUMNÁ ČÁST.....	21
4 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	21
5 METODIKA VÝZKUMU.....	22
5.1 Výzkumný vzorek	22
5.2 Analýza dat.....	25
6 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	26
I. Otázky kladené dětem	26
II. Otázky kladené rodičům bilingvních dětí	37
7 DISKUZE	51
ZÁVĚR	56
POUŽITÁ LITERATURA	57
PŘÍLOHY	60

SEZNAM ILUSTRACÍ A TABULEK

Obrázek 1 Grafické znázornění poměru pohlaví zkoumaných dětí.....	24
Obrázek 2 Grafické znázornění státu, ve kterém dotazované rodiny žijí	24
Obrázek 3 Grafické znázornění věkového zastoupení zkoumaných dětí	25
Obrázek 4 Grafické znázornění výsledků otázky č. 2	27
Obrázek 5 Grafické znázornění výsledků otázky č. 3	28
Obrázek 6 Grafické znázornění výsledků otázky č. 4	29
Obrázek 7 Grafické znázornění výsledků otázky č. 5	30
Obrázek 8 Grafické znázornění výsledků otázky č. 6	31
Obrázek 9 Grafické znázornění výsledků otázky č. 7	32
Obrázek 10 Grafické znázornění výsledků otázky č. 8	33
Obrázek 11 Grafické znázornění výsledků testů pro děti.....	34
Obrázek 12 Grafické znázornění otázky č. 15	35
Obrázek 13 Grafické znázornění otázky č. 16	36
Obrázek 14 Grafické znázornění výsledků otázky č. 17	37
Obrázek 15 Grafické znázornění výsledku otázky č. 18	38
Obrázek 16 Grafické znázornění výsledku otázky č. 19	39
Obrázek 17 Grafické znázornění výsledků otázky č. 20	40
Obrázek 18 Grafické znázornění výsledků otázky č. 21	41
Obrázek 19 Grafické znázornění výsledků otázky č. 22	42
Obrázek 20 Grafické znázornění výsledku otázky č. 23	43
Obrázek 21 Grafické znázornění výsledku otázky č. 24	44
Obrázek 22 Grafické znázornění výsledků otázky č. 25	45
Obrázek 23 Grafické znázornění výsledku otázky č. 26	46
Obrázek 24 Grafické znázornění výsledků otázky č. 27	47
Obrázek 25 Grafické znázornění výsledku otázky č. 28	48
Obrázek 26 Grafické znázornění výsledku otázky č. 29	49
Obrázek 27 Grafické znázornění výsledku otázky č. 30	50
Tabulka 1 Seznam dotazovaných respondentů.....	23
Tabulka 2 Výsledky testů pro děti	53

ÚVOD

V současné době je stále více rodin, ve kterých jsou mateřskou řečí partnerů dva různé jazyky. Pokud rodiče v rámci domácí komunikace s potomkem používají mateřštinu, jsou děti spontánním způsobem vedeny ke dvojjazyčnosti. Děti se v průběhu osvojování jazyků učí komunikačním prostředkům, jejichž prostřednictvím se začlení do společnosti a současně skrze jazyky vnímají svůj svět. Dvojjazyčné děti si musí osvojit dva jazyky a zvládnout dva typy kulturních a sociálních interakcí.

Po dekády, psychologové varovali před výchovou bilingvních dětí. Varovali rodiče a učitele, že výuka druhého jazyka není vhodná pro vývoj mozku. Studie v první polovině minulého století ukazovaly, že bilingvní děti měly nižší IQ a že byly překonávány monolingvními dětmi ve slovních i ostatních úlohách. Většina těchto studií docházela k závěrům, že bilingvismus měl negativní efekt na vývoj lingvistických, kognitivních i vzdělávacích funkcí.

Od poloviny minulého století se tento názor náhle změnil a vědci nakonec objevili, že bilingvismus je pro dítě skutečným přínosem. Mnoho studií došlo k závěru, že bilingvní jsou více vnímaví k sémantickým vztahům mezi slovy, jsou lépe schopni analyzovat větnou stavbu, jsou lepší v úlohách pochopení pravidel, mají lepší sociální citění, atd. Vědci nyní věří, že když se lidé učí druhému jazyku, rozvíjejí tím i své kognitivní funkce, jako zlepšení pozornosti, sebeovládání a schopnosti pochopit protirečící informace. Vědci studující mozek, kteří se zabývají bilingvismem, věří, že samotný proces pochopení dvou jazyků posiluje schopnost mozku soustředit se. Tato schopnost silného soustředění by mohla být tím, co dává výhodu v akademických výsledcích některým bilingvním dětem nebo dětem, které chodily do začleňovacích jazykových kurzů.

Téma bakalářské práce jsem si zvolila z důvodu, že i já sama mám dvě děti, které vyrůstají v bilingvní rodině, jelikož mají otce Francouze. Pro svůj výzkum jsem nemohla své děti zařadit do výzkumného vzorku bakalářské práce a to z důvodu nízkého věku, kdy staršímu synovi je pouze 5 let a mladšímu 2 roky. Sama jsem chtěla vědět, jaký je vliv bilingvismu na osobnost dítěte.

CÍLE PRÁCE

Cílem teoretické části je podat ucelený přehled o bilingvistu jako takovém a jeho vlivu na osobnost dítěte.

Cílem výzkumné části této práce je zjistit vliv bilingvistu na osobnost dítěte. Pro tento cíl bylo zapotřebí určit dílčí otázky.

Dílčí cíle:

1. Zjistit jak bilingvní dítě dokáže vytvářet nové nápady, popřípadě vymýšlet příběhy.
2. Zjistit jak bilingvní dítě dokáže pracovat s abstraktním obsahem.
3. Zjistit jak si bilingvní dítě dokáže poradit s přeorganizováním vizuálních vzorů.
4. Zjistit jak bilingvní děti používají osvojené jazyky.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 BILINGVISMUS OBECNĚ

Bilingvismus je multi-dimensionální lidský fenomén. Jeho osvojování probíhá na základě úměry rozvoje schopností a frekvencí užívání jazyka. Existuje praktická, současná definice bilingvismu, formulovaná Grosjeanem :

Bilingvismus je běžným užíváním více než jednoho jazyka, a tudíž bilingvní jsou lidé, kteří potřebují a užívají více než jeden jazyk v každodenním životě. (Grosjean, 1985, s. 467 - 477) Zeptáme-li se lidí na ulici, co slovo „dvojjazyčný“ znamená, určitě odpoví, že to znamená „dokonale“ ovládat dva jazyky. Bohužel však nedokážeme ani přesně popsat, co znamená mluvit nějakým jazykem dokonale. Nikdo nepoužívá svůj jazyk v celém jeho rozsahu.

Každý z nás používá pouze část své mateřštiny. Stejně tak bilingvista používá části dvou jazyků, které se velmi zřídka kdy překrývají.

Skutečnost, že je téměř nemožné srovnávat jazykové schopnosti jednoho člověka ve dvou různých jazycích, protože neměříme totéž, je ústředním tématem diskuze o dvojjazyčnosti.

Vysvětluje to také skutečnost, že máme tolik definic bilingvismu a že žádná z nich není zcela vyčerpávající či uspokojující, protože postihuje pouze jeden druh dvojjazyčnosti. (Edith Harding-Esch, Philip Riley, 2008, s. 39)

1.1 Historická změna hodnoty bilingvnosti

Ve 20. století byl pohled na bilingvismus výrazně odlišný od současného postoje. Vědci, učitelé i politici věřili, že výuka druhého jazyka má nežádoucí vliv, jinými slovy, že zpomaluje akademický a intelektuální vývoj dítěte. Zlom nastal počátkem 21. století. Výzkumy ukazují, že bilingvní děti se zdají být lepšími adepty v řešení určitých typů mentálních úloh. Ve studii z roku 2004 provedené Ellenem Bialystokem a Michellem Martin-Rheem bylo bilingvním a monolingvním předškolákům zadáno za úkol roztřídit modré kruhy a červené čtverce na počítačové obrazovce do dvou digitálních košů – jednoho označeného modrým čtvercem a druhého označeného červeným kruhem.

V prvním úkolu měly děti roztřídit obrazce podle barev a umístit modré kruhy do koše s modrým čtvercem a červené čtverce do koše označeného červeným kruhem. Obě skupiny vykonaly tento úkol srovnatelně snadno. Dále dostaly děti za úkol roztřídit obrazce podle tvarů, což bylo náročnější, protože to vyžaduje umístění obrázků do košů s odlišnou barvou. Bilingvní děti byly rychlejší při vykonávání tohoto úkolu. (Barac, Bialystok, 2012, s. 413)

1.2 Základní rozdělení bilingvismu

Bilingvismus rozdělujeme na individuální a společenský. Termín bilingvismus obvykle označuje především individuální bilingvismus. Bilingvní jedinec používá ještě jiný jazyk, než je jazyk okolní společnosti. A to buď pouze on sám, nebo se jedná o bilingvní rodinu či bilingvní menšinu. Společenský bilingvismus se také označuje jako diglosie. Což v řečtině znamená dva jazyky. Což znamená, že existují dva jazyky ve stejné geografické oblasti. Jazykové společenství ale obvykle neužívá oba jazyky ke stejnému účelu, ale každý z nich má svou funkci, oblast, ve které je používán. Často jazyk menšiny bývá používán doma a v užších sociálních kontaktech, zatímco jazyk většiny v zaměstnání, vzdělávacích institucích a médiích (welština, baskičtina nebo španělština u občanů Spojených států amerických hispánského původu). (Morgensernová, Šulová, Schol, 2011, s. 28-29)

1.3 Typy bilingvismu podle úrovně ovládnutí jazyka

Typy bilingvismu dělíme podle úrovně jazyka na receptivní a produktivní bilingvismus. Ovládnutí jazyka je mnohavrstvá schopnost, kterou tvoří předchozí uvedené dimenze a jazykové dovednosti bilingvních jedinců mohou být rozvinuté jen v některé z těchto oblastí. Pokud má bilingvní jedinec receptivní dovednosti, hovoříme někdy také o pasivní znalosti jazyka. Jedinec tedy jazyku rozumí, ale sám jím aktivně nemluví. A to proto, že buď mluvit neumí, nebo záměrně nechce. Změnou jazykového prostředí se ale obvykle rychle objeví i aktivní používání jazyka. Produktivní dovednosti, někdy také označované jako aktivní znalost jazyka, sice obvykle automaticky zahrnují i receptivní dovednosti, ale nemusí tomu vždy tak být zcela. Například pokud si dítě, které již aktivně mluví, osvojuje jazyk pouze od jedné osoby a nemá žádný kontakt s tímto rodilým mluvčím, kteří budou mluvit s trochu jinou výslovností, jiným dialektem. (Morgensernová, Šulová, Schol, 2011, s. 29-30)

1.4 Typy bilingvismu podle způsobu osvojení jazyků

Bilingvismus také dělíme podle způsobu osvojení jazyka a to na přirozený neboli primární a na umělý neboli sekundární. K rozdělení dochází podle toho, zda k osvojování dalšího jazyka dochází v přirozeně bilingvním prostředí domova, nebo dlouhodobým pobytem v cizojazyčné zemi, nebo naopak formální systematickou výukou cizího jazyka, je výsledným bilingvismem buď primární, nebo sekundární. (Morgensernová, Šulová, Schol, 2011, s. 30)

1.5 Typy bilingvismu podle věku osvojení jazyků

Podle věku, od kterého dochází k osvojení dalšího jazyka, rozlišujeme bilingvismus na simultánní a na sukcesivní, který dále můžeme rozdělit na raný a pozdní. V případě

simultánního (souběžného) bilingvismu dochází u dětí od narození (od raného věku) k osvojování si dvou jazyků zároveň. O sukcesivním (následném) bilingvismu u dětí hovoříme tehdy, když k osvojování druhého jazyka dochází následně po získání již jistých jazykových kompetencí v prvním jazyce. (Morgensernová, Šulová, Schol, 2011, s. 31)

1.6 Typy bilingvismu podle rovnováhy mezi jazyky

Podle vzájemné rovnováhy mezi jazyky rozlišujeme bilingvismus na vyvážený a dominantní. Vyvážený bilingvismus je typ velmi vzácný, kdy dochází k vyvíjení obou jazyků zcela rovnoměrně a zároveň na vysoké úrovni. Tento typ je vcelku nedosažitelný ideál. Obvyklá naopak je skutečnost, že jeden z jazyků u jedince převládá. Tento typ se označuje jako dominantní bilingvismus. Skutečné používání obou jazyků ale vůbec nemusí odpovídat úrovni jazykových schopností. Při vyváženém ovládní obou jazyků se můžeme setkat s tím, že takový jedinec v praxi používá jen jeden jazyk. Naopak existují případy, kdy jedinec každodenně používá oba jazyky, přestože jeden z nich ovládá pouze nedokonale. (Morgensernová, Šulová, Schol, 2011, s. 31- 32)

1.7 Řečový vývoj bilingvních dětí

Děti přicházejí na svět se schopností naučit se kterémukoliv jazyku. Dvojjazyčnost, respektive mnohojazyčnost je přirozeným potenciálem každého člověka. Vyrůstání v bilingvní rodině dítěti umožňuje naučit se bez velkého úsilí dva jazyky.

Simultánní a raně sukcesivní osvojení jazyka u dětí vede obvykle k dokonalé výslovnosti, zatímco v případě pozdního sukcesivního osvojení je obvyklý cizí přízvuk. Jen malá část jedinců zvládne v dospělém věku naučit se další jazyk na úrovni rodilého mluvčího.

Role věku je při osvojování dalšího jazyka sice nesporná, ale není to tak, že existuje věkový limit, po jehož překročení není získání nových jazykových kompetencí možné. Platí ale, že v každém věku jsou jiné metody vhodné pro osvojení nového jazyka.

V jazykovém vývoji bilingvního dítěte je možné rozlišit několik etap, které popsal Saunders.

Stadium první trvá zhruba od objevení řečových aktivit do dvou let. Až do osmnácti měsíců dítě vyslovuje hlavně izolovaná slova. Zhruba do dvou let potom trvá období dvouslovných asociací. Během tohoto stádia vlastní dítě jediný lexikální soubor, který obsahuje slova vypůjčená z obou jazyků. Jeho aktivní slovník je však omezený. Když vysloví nějaké slovo v jednom jazyce, obecně je schopno podat náhradu v jazyce druhém.

Stádium druhé začíná přibližně od dvou let věku dítěte. Dítě si postupně rozšiřuje aktivní slovní zásobu ve dvou jazycích a postupně se začíná učit používat jazyk podle toho, s kým hovoří. Přesto se může stávat, že bude nadále tvořit věty, které obsahují prvky z obou jazyků,

protože stejný pojem si neosvojí najednou v obou jazycích. Proto může zůstat ještě vázán na kontext, ve kterém byl naučen.

Některé děti procházejí také obdobím, ve kterém označují stejný předmět najednou v obou jazycích. To poukazuje na to, že si dítě začíná uvědomovat existenci dvou rozdílných jazyků. Dítě si však v některých případech není jisté, jakou mají lingvistickou identitu, a proto pro jistotu vyslovuje obě slova.

Stádium třetí, kdy dítě jasně rozlišuje dva dané jazyky, a to jak jejich slovník, tak i gramatiku. Jeho řeč nese známky jen minimálního prolínání. Jestliže se nachází v prostředí, kde je každý jazyk asociován ke konkrétní osobě, bilingvní dítě se k nim obrací v příslušném jazyce.

Přechod do třetího stádia se děje postupně a vyžaduje dostatek času. Délka tohoto času, stejně jako stupeň diferenciacce jazyků, závisí na faktorech, jako jsou osobnost dítěte a jeho schopnosti, na postoji rodičů a na době působení každého jazyka.

Diferenciacce jazyka podle partnera rozhovoru se objevuje až kolem čtvrtého roku věku dítěte. Je to doba, kdy již dítě rozlišuje jazyky jako takové. Postupné oddělování jazyků je pro dítě lehčí v závislosti na pomoci rodičů. Pro dítě je důležité, aby mělo lingvisticko-afektivní orientační body, které mu dovolí strukturovat jeho řeč a identitu. To je také důvod, proč by rodiče měli ke svým dětem hovořit jen tím jazykem, který ovládají dokonale. (Morgensernová, Šulová, Schol, 2011, s. 41-44)

1.8 Varianty bilingvních rodin

Jako bilingvní jsou definovány především lingvisticky smíšené rodiny, k jejichž vzniku dochází narozením dětí do jazykově smíšených manželství (partnerství).

Rodiče mají různé mateřské jazyky. Jazyk jednoho z rodičů je dominantním jazykem okolní společnosti. Každý z rodičů mluví s dítětem svým jazykem.

Rodiče mají různé mateřské jazyky. Jazyk jednoho z rodičů je dominantním jazykem okolní společnosti. Oba rodiče mluví s dítětem nedominantním jazykem, dominantnímu jazyku se dítě učí ve společnosti, především v rámci předškolního vzdělávání.

Rodiče mají stejný mateřský jazyk. Tento jazyk je odlišný od jazyka okolní společnosti. Rodiče mluví s dítětem svým jazykem.

Rodiče mají různé mateřské jazyky. Oba tyto jazyky se liší od jazyka okolní společnosti. Rodiče mluví s dítětem každý svým jazykem.

Rodiče mají stejný mateřský jazyk. Jazyk okolní společnosti je shodný s jazykem rodičů. Jeden z rodičů mluví s dítětem jazykem, který není jeho mateřským jazykem.

Rodina i okolní společnost je bilingvní shodnými jazyky. Rodiče mluví s dětmi oběma jazyky, je velká tendence ke střídání kódů a míchání jazyků. (Morgensernová, Šulová, Schol, 2011, s. 98-99)

2 ASPEKTY ROZŠÍŘENÍ BILINGVISMU V CELOSVĚTOVÉM MĚŘÍTKU

Stále větší globalizace a volnější pohyb pracovních sil v posledních desetiletích jsou novými jevy, které znovu posilují přirozený bilingvismus. Na jedné straně stoupá počet jazykově smíšených manželství nebo partnerství, a tedy i bilingvních rodin, a na druhé straně si při pracovním pobytu rodiny v zahraničí její členové osvojují i jazyk vnějšího prostředí. (Morgensernová, Šulová, Schol, 2011, s. 26)

2.1 Statistika bilingvní populace

Dle posledního sčítání lidu, mezi lety 2000/01 a 2010/11 vzrostlo množství imigrantů v Organizaci pro ekonomickou kooperaci a rozvoj (OECD) přibližně o 35%. V roce 2010/11 bylo v OECD více než 100 milionů v zahraničí narozených, zatímco o dekádu dříve pouze 75 milionů. (OCED, 2011, s. 1-4) Pokroky v přepravě a v telekomunikacích, včetně vzestupu telegrafu a jeho následovníka, Internetu, jsou hlavními faktory globalizace, generující stále větší nezávislost ekonomických a kulturních aktivit.

2.2 Vliv cestovního ruchu

Pokroky v dopravě a v telekomunikacích mění tvář světa, ale především mění také složení populace. Množství dostupných letů a úroveň železničních, pozemních i leteckých technologií vzrostly tak, že se cestování stalo snadnější než kdy dříve a umožňuje tak populaci migrovat nebo se vyhnout ekonomickým krizím, válkám a konfliktům.

2.3 Vliv politických změn

Politické změny jako vytvoření Evropské unie pomohlo lidem cestovat, migrovat a celkově zvyšovalo množství smíšených párů (různých národností) nebo zahraničních rodin migrovat do nových zemí.

2.4 Fenomén bilingvismu

Bilingvismus je běžným, světově rozšířeným fenoménem. Nedávná data Evropské komise dokazují, že více než polovina Evropanů dokáže konverzovat alespoň v jednom dalším jazyce a přibližně čtvrtina dokáže mluvit alespoň dvěma dalšími jazyky. (Special Eurobarometer, 2005, s. 1-12)

2.5 Význam bilingvní populace

Obecně se věří, že více než polovina světové populace je bilingvní. (Grosjean, 2010, 21-63) V USA a v Kanadě hovoří přibližně 20 % populace u sebe doma jiným jazykem než anglicky. (U. S. Census Bureau, 2010, s. 1-2) Podle nedávné studie 56 % populace v zemích Evropské unie je funkčně bilingvní, s některými zeměmi zaznamenávajícími neobvykle vysoké hodnoty, jako například Lucembursko, s 99 %. Bilingvní lidé tudíž tvoří významnou část populace. (Statistics Canada, 2005, s. 1)

3 ORGANIZACE MOZKU

Mozek je orgán, který slouží jako centrum nervového systému všem obratlovcům. Jeho umístění je v hlavě, zpravidla blízko k základním orgánům smyslového vnímání jako zrak, sluch a čich. Mozek je nejsložitějším orgánem v těle obratlovců. U typické lidské bytosti se odhaduje, že mozková kůra (největší část) je tvořena 15 – 33 biliony neuronů, přičemž každý z nich je spojen synapsemi k několika tisícům dalších. Tyto neurony navzájem komunikují pomocí dlouhých optických vláken zvaných axony. Tyto neurony spolupracují a mohou se spojovat v sítě buněk.

Z anatomického hlediska je mozková kůra šedá hmota, skládající se především z buněk neuronů a z kapilár. Kontrastuje se spodní bílou hmotou, která se skládá především z bílých, myelinem opouzdřených axonů. Mozková kůra nebo šedá hmota je obecně popisována jako sídlo pro tři hlavní funkce: sensorické, pohybové a asociační.

3.1 Mozek a řeč

Oblasti mozku

Zatímco náš mozek dokáže chápat význam slov okamžitě, proces transformace zvuku na význam a formulace odpovědi prochází několika oblastmi mozku. Když vaše ucho převede zvukovou vlnu na nervové impulsy, tyto impulsy spustí reakci čtyř hlavních mozkových center zaměřených na pochopení jazyka a jeho reprodukování: sluchového centra, Wernickeho centra, Brocova centra a pohybového centra. (původně: *The auditory cortex, Wernicke's area, Broca's area, and the motor cortex*).

Centrum sluchu

Centrum sluchu: zvuky zavedené do vnitřního ucha jsou převedeny na nervové impulsy a jejich první zastávkou je centrum sluchu, nalézající se na obou stranách mozku. Tyto regiony umožňují mozku zjistit odkud, a kdy zvuk přišel a následně předává tyto informace dalším, více specializovaným oblastem mozku.

Wernického centrum

Po průchodu sluchovým centrem se neurální informace o zvuku pohybuje Wernickeho centrem, nalézajícím se v levé mozkové hemisféře. Tato oblast přeměňuje nervové impulsy v rozpoznatelná slova a fráze, tudíž v chápatelnou komunikaci.

Brocovo centrum

Též umístěné v levé hemisféře, Brocovo centrum slouží k tvorbě jazyka a plánování motoriky. Zjednodušeně, jakmile mozek interpretuje jazyk a význam, Brocovo centrum je oblastí, kde bude zformulována odpověď.

Motorické centrum

Poslední lokací v mozku spojenou se zpracováním řeči je motorické centrum, které pomáhá plánovat, ovládat a vykonávat vědomé pohyby. Tato oblast kontroluje pohyb úst a rtů při formulaci slov. Poté, co se další oblasti mozku postarají o přípravu konceptu slov a formulaci odpovědi, motorické centrum zajišťuje artikulaci v okamžiku, kdy hlasivky vytváří zvuk, který známe jako jazyk.

3.2 Jak jazyk utváří mozek

Schopnost komunikace

Od okamžiku, kdy zvuková vlna vstoupí do ucha a je převedena na nervové impulsy, mozek spustí tuto bleskurychlou sérii událostí, již si většina z nás ani neuvědomuje, ale bez které bychom nebyli schopni komunikovat.

Identifikace jazyka

Pro bilingvní mluvčí zahrnuje tento proces oba jazyky. Od prvních slabik, které slyší, se jejich mozek snaží rozpoznat slovo a posluchačův mozek se snaží identifikovat každé slovo, v kterémkoli z jazyků, které by mohlo odpovídat zvuku v daném pořadí.

Rozlišování mezi dvěma jazyky

Nutnost rozlišovat mezi dvěma jazyky může být zrádná v některých situacích, ale rozpoznávací funkce mozku, proces pozornosti a inhibice, se tímto rozvíjí, což dává bilingvním mluvčím výhodu při střídání úkolů nebo při úkolech vyžadujících management konfliktu.

Zpracování informace

Jak výuka jazyků přetváří mozek, závisí z části také na tom, kdy se další jazyk začne dítě učit. Protože jazyková centra v mozku jsou velice flexibilní, výuka druhého jazyka může pomoci rozvinout nové oblasti mysli posílit přirozenou schopnost mozku soustředit se, věnovat se více možnostem a zpracovávat informace.

Rozšíření dalších center mozku

Přesto se však ukázalo, že rozvoj mozku výukou jazyka není omezen pouze na tato nám známá centra. Nedávné studie naznačují, že na procesu chápání a použití jazyka se podílí i další oblasti mozku mimo doposud předpokládaná centra, jako například čelní lalok, bazální uzliny (basal ganglion?), mozeček a jádro ocasaté (caudate nucleus?). (Price, 2000, s. 335-359)

3.3 Jak ovlivňuje mozek bilingvní zkušenost

Voxelová metoda

Byla použita objektivní pozorovací technika, známá jako Voxelová morfometrie (VBM, voxel-based morphometry), k prozkoumání strukturální plasticity (přizpůsobivosti) u zdravých bilingvních angličanů a itálů. Voxelová morfometrie je neuroobrazová analyzační technika, která umožňuje zkoumat změny v anatomii mozku.

Rozdíl hustoty šedé a bílé hmoty mozkové

K prozkoumání rozdílu hustoty šedé a bílé hmoty mezi bilingvními a monolingvními osobami bylo přizváno 25 monolingvních, kteří byli minimálně nebo vůbec vystaveni dalšímu jazyku; 25 „časně“ bilingvních, kteří se naučili druhý evropský jazyk před dosažením věku 5 let a užívali jej od té doby; a 33 „pozdně“ bilingvních, kteří se naučili druhý evropský jazyk ve věku mezi 10 a 15 let a používali jej pravidelně alespoň 5 let. Všichni dobrovolníci pro tento test byli rodilí angličtí mluvčí srovnatelní věkově i úrovní vzdělání. Závěrem této studie publikované v jednom z nejznámějších vědeckých magazínů bylo, že výuka druhého jazyka zvyšuje hustotu šedé hmoty v levé INFERIOR PARIETAL CORTEX /kůra/. Toto spojení mezi hustotou šedé hmoty a výkoností může představovat základní princip organizace mozku.

Vliv navýšení hustoty šedé hmoty mozkové

Nárůst v hustotě šedé hmoty může bilingvním pomoci v několika věcech. Souvislost mezi lepším vývojem mozku a bilingvismem prokázala také studie provedená na pacientech trpících vážnými psychickými chorobami. Výzkum ukazuje, že multilingvní mozek je hbitější, rychlejší, lépe schopen vypořádat se s dvojsmysly, řešit konflikty a také odolávat Alzheimerově chorobě a dalším formám demence déle. (Alladi a kol., 2013, s. 1938-1944)

Efekty bilingvismu se dále promítají i do pozdních let

Efekty bilingvismu se dále promítají i do pozdních let. V nedávné studii na 44 postarších španělsko-anglických bilingvních osob, vědci pod vedením Tamara Gollana z Univerzity Kalifornie, San Diego, zjistili, že osoby s vyšším stupněm bilingvnosti – měřeno pomocí porovnávacího hodnocení zvládnání jednotlivých jazyků – byly více odolné než ostatní nástupu demence a dalších symptomů Alzheimerovy choroby: čím vyšší je stupeň bilingvismu, tím se začínají projevat symptomy ve vyšším věku. (Ivanova, Salamon, Gollan, 2013, s. 279)

Síla jazyka

Nikdo nikdy nepochyboval o moci jazyka. Ale kdo by si byl představil, že slova, která slyšíme a věty, které vyslovujeme, v nás zanechávají tak hluboký otisk.

Jazykové systémy

V bilingvním mozku jsou využívány oba jazykové systémy, i když je používán v danou chvíli pouze jeden jazyk, což vytváří situace, kdy jeden systém blokuje ten druhý. Ale toto vzájemné rušení, jak vědci nyní zjišťují, není ve skutečnosti handicap, jako spíše skryté požehnání. Nutí totiž mozek vyřešit tento vnitřní konflikt, což je pro mysl tréninkem, při kterém posiluje kognitivní svalstvo.

II. VÝZKUMNÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÉ OTÁZKY

K dotazníkovému šetření byly stanoveny tyto výzkumné otázky:

1. Jak bilingvní dítě dokáže vytvářet nové nápady, popřípadě vymýšlet příběhy?
2. Jak bilingvní dítě dokáže pracovat s abstraktním obsahem?
3. Jak si bilingvní dítě dokáže poradit s přeorganizováním vizuálních vzorů?
4. Jak bilingvní děti používají osvojené jazyky?

5 METODIKA VÝZKUMU

Pro získání dat byla použita metoda dotazníkového šetření formou kvantitativního výzkumu. V dotazníku byly použity uzavřené otázky, ve třech jazykových variantách, které byly rozděleny do dvou částí, vztahující se k výzkumným otázkám. V první části bylo 9 uzavřených otázek pro děti (otázky č. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 15, 16) a krátký test podle Ravenovy progresivní matrice, v kterém se nacházelo 6 otázek (otázky č. 9, 10, 11, 12, 13, 14). Ravenovy progresivní matrice, jsou testy, které se používají ke konstruktivní představitosti, založené na doplňování geometrických obrázků v různě obtížných úrovních. Druhá část obsahovala 14 uzavřených otázek pro rodiče dětí (otázky č. 17 – 30). Dotazník celkem obsahoval 30 otázek. Přehled dotazníkových otázek s možnostmi pro odpověď je přílohou této práce A.

Dotazníkové šetření probíhalo od června 2014 do září 2014 a to v bilingvních rodinách, které žijí v ČR, Francii, Anglii, Itálii a USA. Kritériem pro výběr bylo, aby rodiny byly úplně alespoň s jedním dítětem, národnostně smíšené, kde otec a matka používají odlišné jazyky. Jejichž děti dosáhly předpokládaného věku a to od 10 až 14 lety, a to z důvodu aby děti samostatně spolupracovaly. Před dotazníkovým šetřením proběhl pečlivý výběr rodin, které byly vhodné pro výzkumné vzorky, viz Tabulka 1. Dotazníky byly předávány buď při osobním setkání, anebo zaslány elektronicky. Šetření bylo zcela anonymní. Celkem bylo dotazováno 48 respondentů, od kterých bylo navraceno 30 vyplněných dotazníků, což bylo 62 % z distribuovaných výzkumných dotazníků.

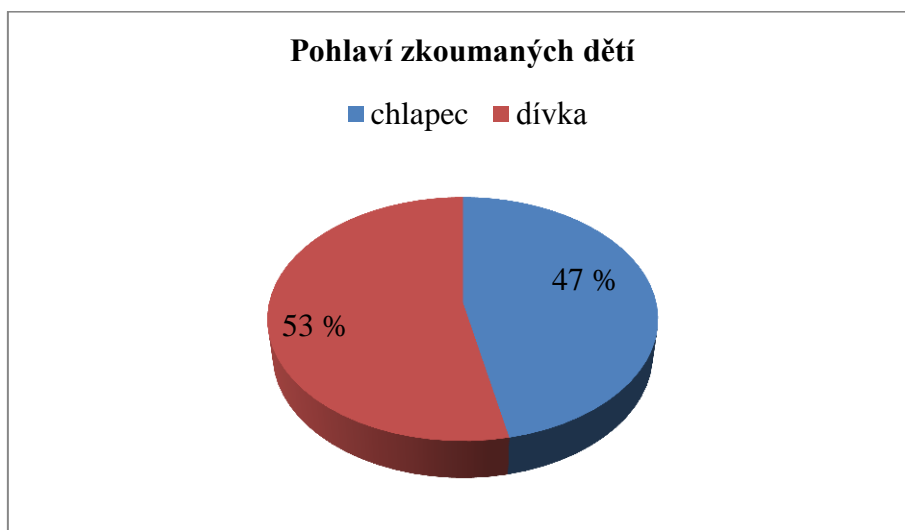
5.1 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek tvořili rodiče bilingvních dětí, žijící v níže uvedených státech skládajících se z rodičů rozdílných národností a jejich děti ve věku od 10 do 14 let. V některých rodinách bylo více jak jedno dítě, ale ne všechny splňovaly podmíněná věková kritéria. Výzkum byl prováděn s písemným souhlasem rodičů dětí.

Tabulka 1 Seznam dotazovaných respondentů

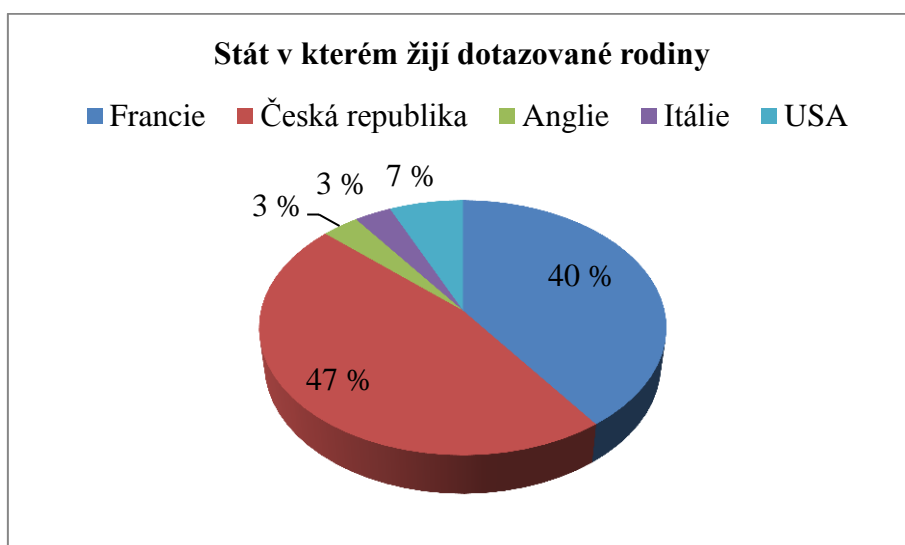
Žijí v	Otec	Matka	Dítě	věk dítěte	Rodina č.
Francie	Španěl	Francouzka	chlapec	10	1
Francie	Maročan	Francouzka	děvče	14	2
Francie	Francouz	Češka	děvče	13	3
Francie	Slovák	Francouzka	děvče	10	4
Francie	Tunisan	Francouzka	chlapec	11	5
Francie	Maročan	Francouzka	chlapec	11	6
Francie	Francouz	Slovenka	děvče	12	7
Francie	Ital	Francouzka	děvče	14	8
Francie	Španěl	Francouzka	chlapec	14	9
Francie	Maročan	Francouzka	děvče	14	10
Francie	Francouz	Češka	děvče	11	11
Francie	Ital	Francouzka	děvče	13	12
Anglie	Francouz	Mongolka	chlapec	13	13
USA	Američan	Češka	chlapec	13	14
Česká rep.	Angličan	Češka	chlapec	12	15
Česká rep.	Francouz	Češka	chlapec	11	16
Česká rep.	Rus	Češka	děvče	10	17
Česká rep.	Vietnavec	Češka	děvče	10	18
Česká rep.	Čech	Vietnamka	chlapec	11	19
Itálie	Ital	Češka	chlapec	13	20
Česká rep.	Čech	Vietnamka	děvče	14	21
Česká rep.	Čech	Vietnamka	chlapec	10	22
Česká rep.	Čech	Ukrajinka	děvče	10	23
Česká rep.	Čech	Mongolka	chlapec	10	24
Česká rep.	Ukrajinec	Češka	děvče	11	25
Česká rep.	Francouz	Češka	chlapec	12	26
Česká rep.	Angličan	Češka	děvče	13	27
USA	Čech	Američanka	děvče	10	28
Česká rep.	Čech	Francouzka	chlapec	10	29
Česká rep.	Čech	Ukrajinka	děvče	13	30

Celkový počet zkoumaných dětí byl 30, z čehož bylo 16 (53 %) dívek a 14 (47 %) chlapců, viz Obrázek 1.

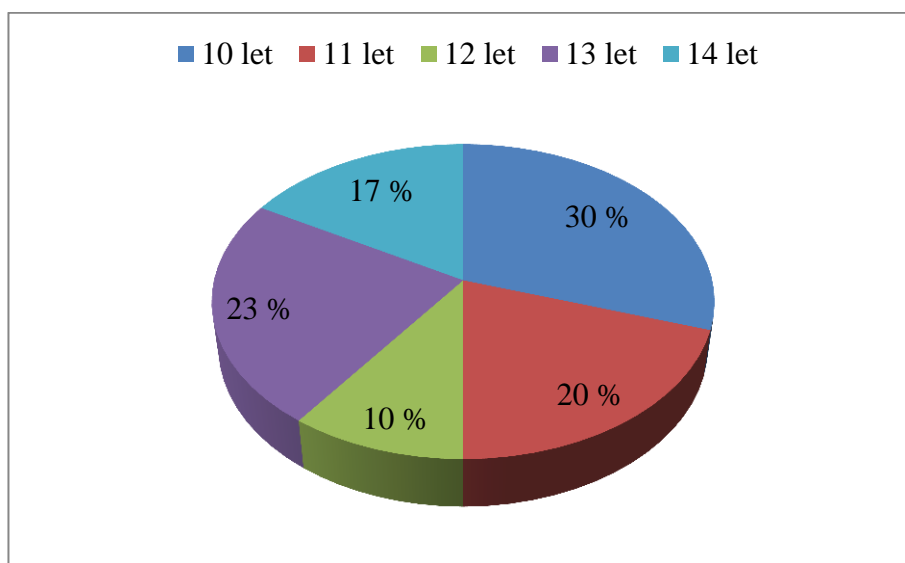
Obrázek 1 Grafické znázornění poměru pohlaví zkoumaných dětí

Zkoumané děti pocházely z rodin, které žijí v různých státech a to 12 (40 %) ve Francii, 14 (47 %) v České republice, 1 (3 %) v Anglii, 1 (3 %) v Itálii a 2 (7 %) v USA. Viz Obrázek 2.

Obrázek 2 Grafické znázornění státu, ve kterém dotazované rodiny žijí

Děti ve věku 10 let bylo 9 (30 %), 11 let bylo 6 (20 %), 12 let bylo 3 (10 %), 13 let bylo 7 (23 %) a 14 let bylo 5 (17 %). Viz Obrázek 3.

Obrázek 3 Grafické znázornění věkového zastoupení zkoumaných dětí

5.2 Analýza dat

Data získaná z dotazníkového šetření byla vyhodnocena pomocí grafů a tabulek zpracovaných v Microsoft Excel 2010. Použité grafy byly výsečových a sloupcových typů. Vyhodnocení dat proběhlo popisnou statistikou, kde u výsledků byla stanovena u každé otázky absolutní četnost (n_i) a relativní četnost (f_i) v procentech.

6 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

I. Otázky kladené dětem

Otázka č. 1

Můžeš mi vyprávět příběh a u toho si představit jiný konec, než o kterém víš?

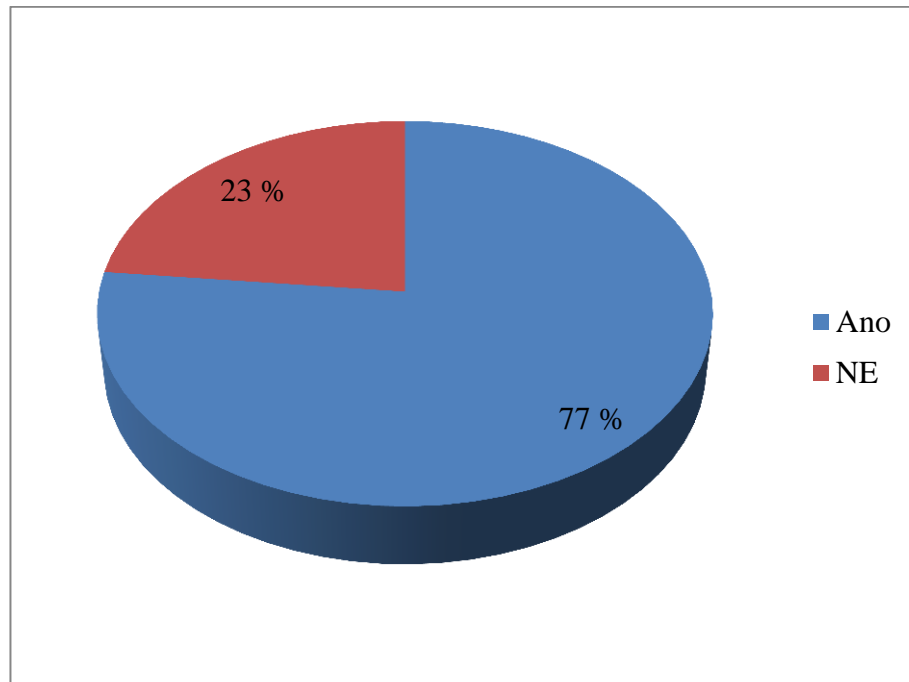
- a) ANO
- b) NE

Cílem této otázky bylo zjistit, jestli dítě používá při vyprávění příběhu svou představivost. Z celkového počtu 30 ti respondentů odpovědělo 30 dětí ANO. Což je 100 %.

Otázka č. 2

Můžeš mi odpovědět na otázku: Pomeranče rostou na zbraních?

- a) ANO
- b) NE

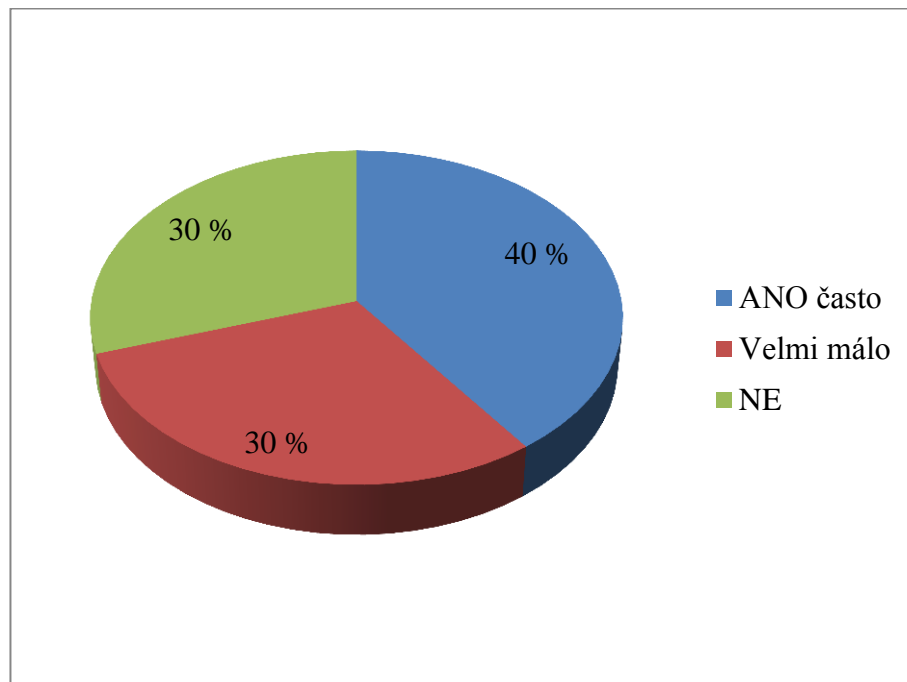
Obrázek 4 Grafické znázornění výsledků otázky č. 2

Cílem této otázky bylo zjistit, jestli se dítě soustředí na smysluplnost uvedené otázky nebo na gramatickou správnost otázky. Z grafického znázornění Obrázku 4 vyplývá, že 23 dětí (77 %) nemá problém tuto větu gramaticky pochopit a 7 dětem (23 %) tato otázka nedává žádný smysl.

Otázka č. 3

Střídáš jazyky v průběhu dne?

- a) ANO Často
- b) ANO Velmi málo
- c) Někdy

Obrázek 5 Grafické znázornění výsledků otázky č. 3

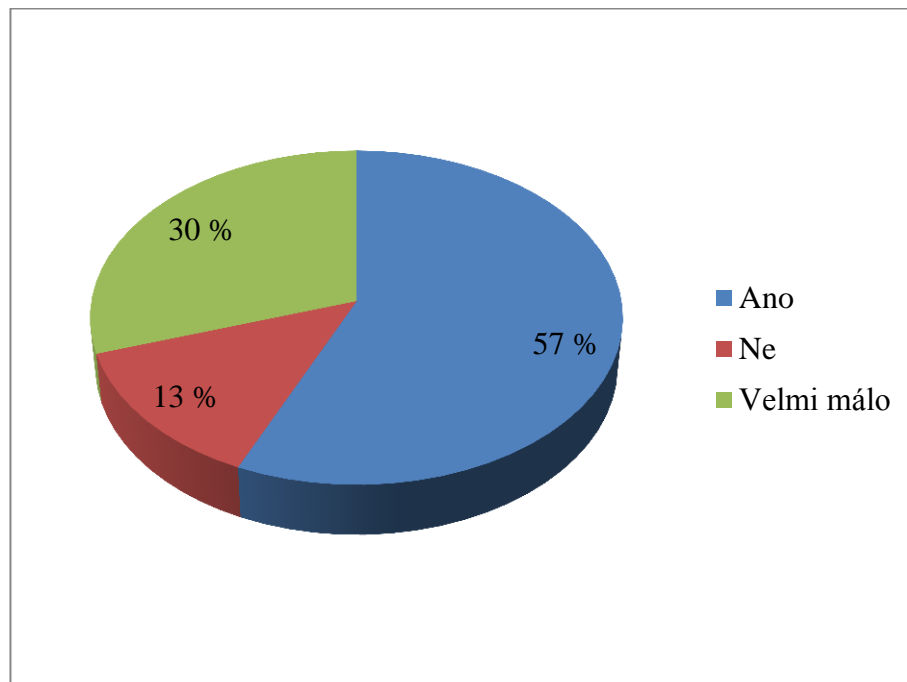
Cílem této otázky bylo zjistit, jestli dotazované děti střídají během dne jazyky.

Z grafu na Obrázku 5 vyplývá, že 12 dětí, což je 40 % dotazovaných respondentů, střídá v průběhu dne jazyky velmi často. 30 % respondentů, což je 9 dětí, střídá jazyky v průběhu dne velmi málo a 30 % respondentů, což je 9 dětí, používá v průběhu dne jen jeden jazyk.

Otázka č. 4

Chápeš co je: svoboda, láska, demokracie, fantazie?

- a) ANO
- b) NE
- c) Velmi málo

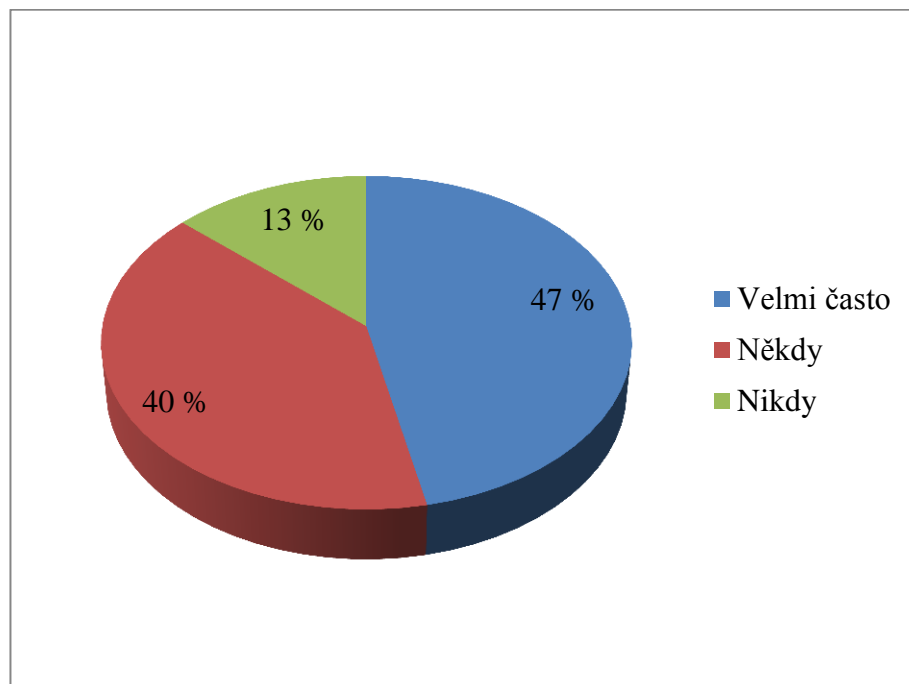
Obrázek 6 Grafické znázornění výsledků otázky č. 4

Cílem této otázky bylo zjistit, jestli děti chápou tyto uvedené pojmy. Z grafického znázornění na Obrázku 6 lze vyčíst, že 57 % respondentů, což je 17 dětí, chápe uvedené pojmy, 13 % respondentů, což jsou 4 děti, tyto pojmy nechápou nebo neznají a 30 % respondentů, což je 9 dětí, tyto pojmy chápe, ale neumí si je dostatečně představit.

Otázka č. 5

Jak často děláš dvě různé věci najednou: hraní a jedení nebo sledování televize a něco jiného?

- a) Velmi často
- b) Někdy
- c) Nikdy

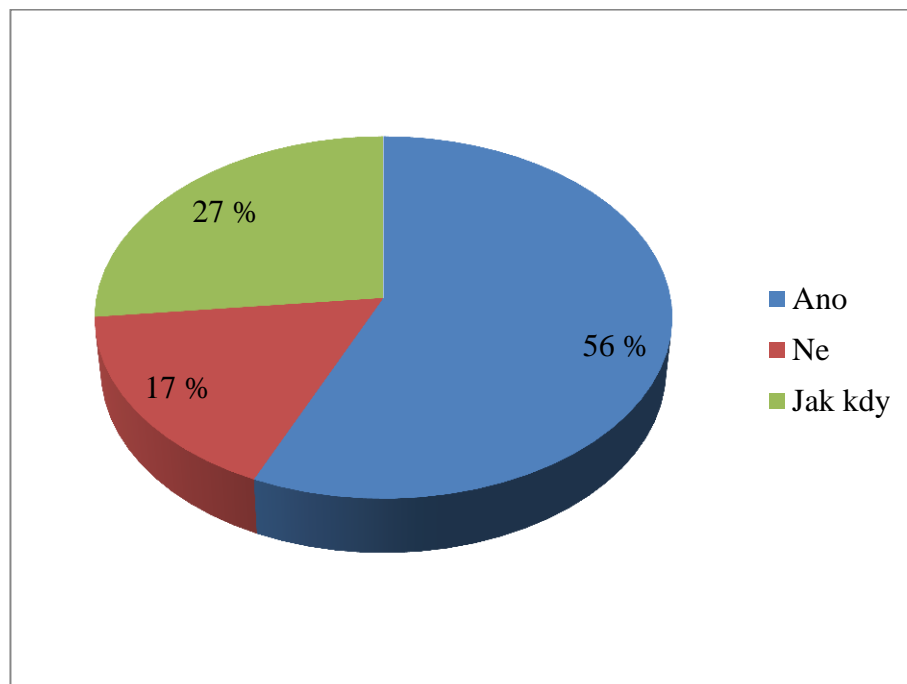
Obrázek 7 Grafické znázornění výsledků otázky č. 5

Tato otázka měla za cíl zjistit, jestli dotazované děti dělají při svých činnostech dvě věci najednou. Bylo zjištěno, že 47 % respondentů, což bylo 14 dětí, dělá dvě věci najednou velmi často, 40 % respondentů, což bylo 12 dětí, dvě věci dělá najednou jen někdy a zbylých 13 % respondentů, což byly 4 děti, dvě věci najednou nedělají nikdy, viz Obrázek 7.

Otázka č. 6

Můžeš snadno změnit typ činnosti: Hraní/práce, sledování televize/ hraní.....?

- a) ANO
- b) NE
- c) Jak kdy

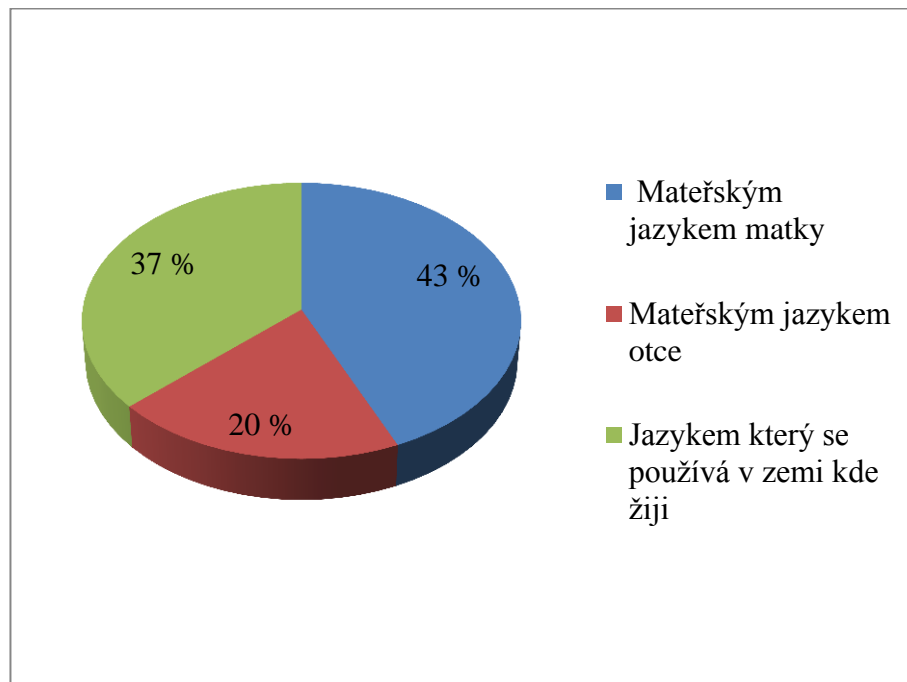
Obrázek 8 Grafické znázornění výsledků otázky č. 6

Tato otázka měla ukázat, jak bilingvní děti dokáží změnit typ činnosti. Z výsledků průzkumu vzešlo podle grafu na Obrázku 8, že 56 % respondentů, což bylo 17 dětí, snadno mění typ činností, 17 % respondentů, což bylo 5 dětí, nedokážou snadno změnit typ činnosti a 27 % respondentů, což bylo 8 dětí, dokáže změnit typ činnosti podle okolností.

Otázka č. 7

Jakým jazykem mluvíš s matkou

- a) Mateřským jazykem matky
- b) Mateřským jazykem otce
- c) Jazykem, který se používá v zemi, ve kterém žiji

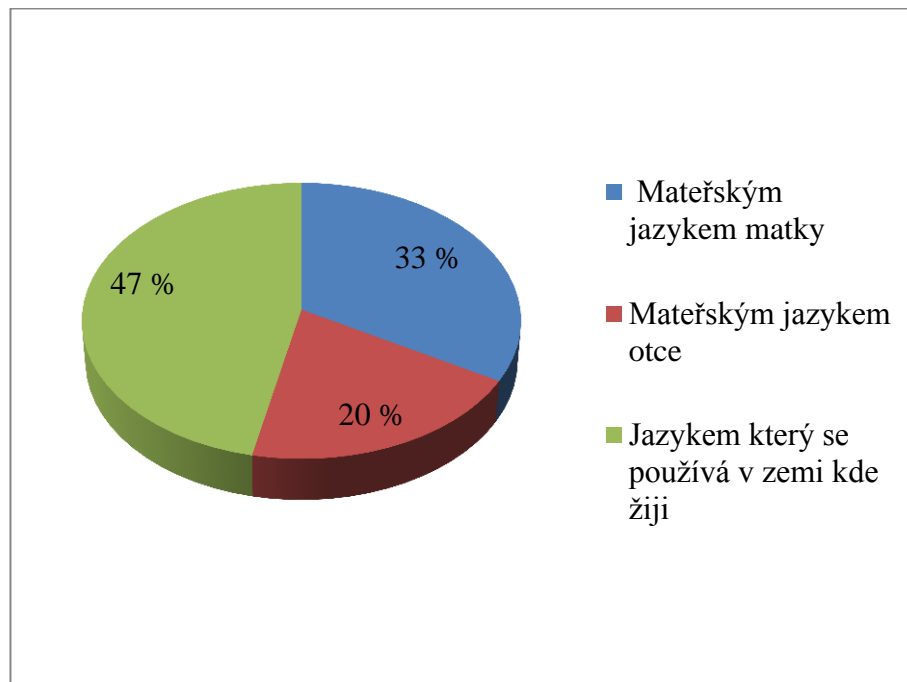
Obrázek 9 Grafické znázornění výsledků otázky č. 7

Tato otázka měla ukázat, jakým jazykem mluví děti s matkou. Z výsledků vyplývá, že 43 % respondentů, což je 13 dětí, hovoří s matkou jejím mateřským jazykem, dále 20 % respondentů, což je 6 dětí, mluví s matkou mateřským jazykem otce a 37 % respondentů, což je 11 dětí, hovoří s matkou jazykem, který se používá jako úřední v zemi, ve které žijí, viz Obrázek 9.

Otázka č. 8

Jakým jazykem mluvíš s otcem?

- a) Mateřským jazykem otce
- b) Mateřským jazykem matky
- c) Jazykem, který se používá v zemi, ve kterém žiji

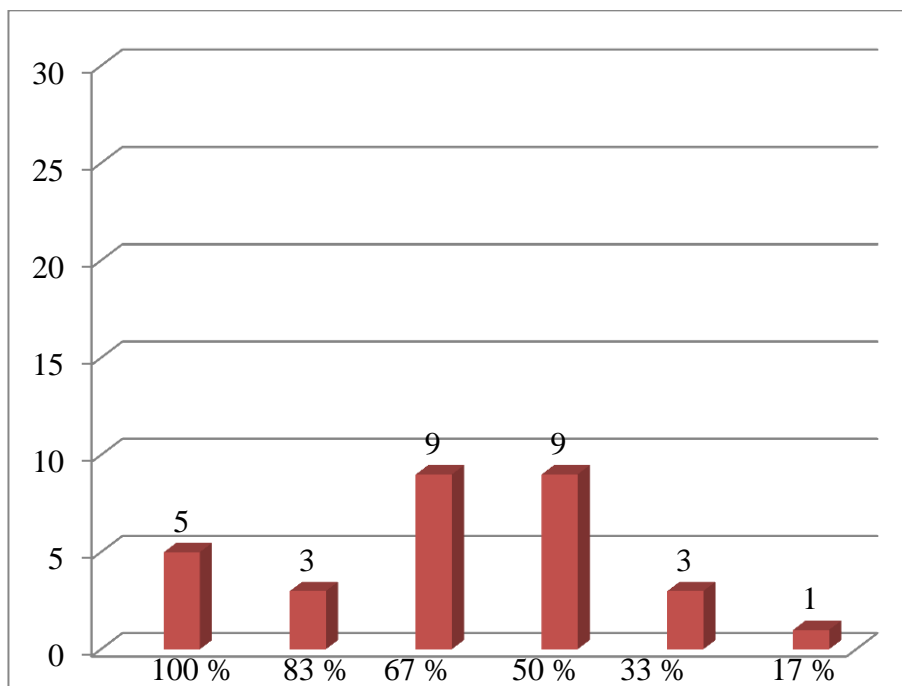
Obrázek 10 Grafické znázornění výsledků otázky č. 8

Tato otázka měla ukázat, jakým jazykem mluví děti s otcem. Z výsledků na Obrázku 10 vyplývá, že 33 % respondentů, což je 10 dětí, hovoří s otcem jeho mateřským jazykem, dále 20 % respondentů, což je 6 dětí, mluví s otcem mateřským jazykem matky a 47 % respondentů, což je 14 dětí, hovoří s otcem jazykem, který se používá jako úřední v zemi, ve které žijí.

Otázky č. 9, 10, 11, 12, 13, 14

Můžeš dokončit sérii vzorů?

Krátký test podle Ravenovy progresivní matrice, v které bylo celkem šest otázek.

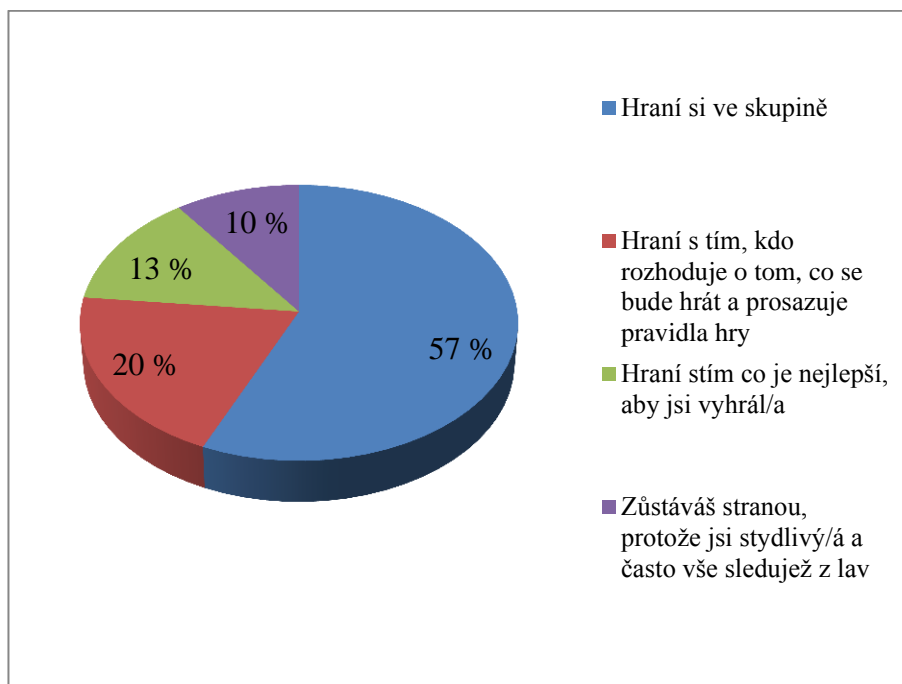
Obrázek 11 Grafické znázornění výsledků testů pro děti

Cílem vizuálně prostorového testu v dotazníku bylo zjistit, jaká je vizuální orientace respondentů. Z výsledku testu, který je vidět na Obrázku 11 vzešlo, že 17 % respondentů, což bylo 5 dětí, zvládlo test na 100 %, 10 % respondentů, což byly 3 děti, zvládlo test na 83 %, 30 % respondentů, což bylo 9 dětí, zvládlo test na 67 %, 30 % respondentů, což bylo 9 dětí, zvládlo test na 50 %, 10 % respondentů, což byly 3 děti, zvládlo test na 33 % a 3% respondentů, což bylo 1 dítě, zvládlo test pouze na 17 %.

Otázka č. 15

Když jste na hřišti, dáváš přednost?

- a) Hraní si ve skupině
- b) Hraní s tím, kdo rozhoduje o tom, co se bude hrát a prosazuje pravidla hry
- c) Hraní s tím co je nejlepší, aby jsi vyhrál/a
- d) Zůstáváš stranou, protože jsi stydlivý/á a často vše sleduješ z lavičky

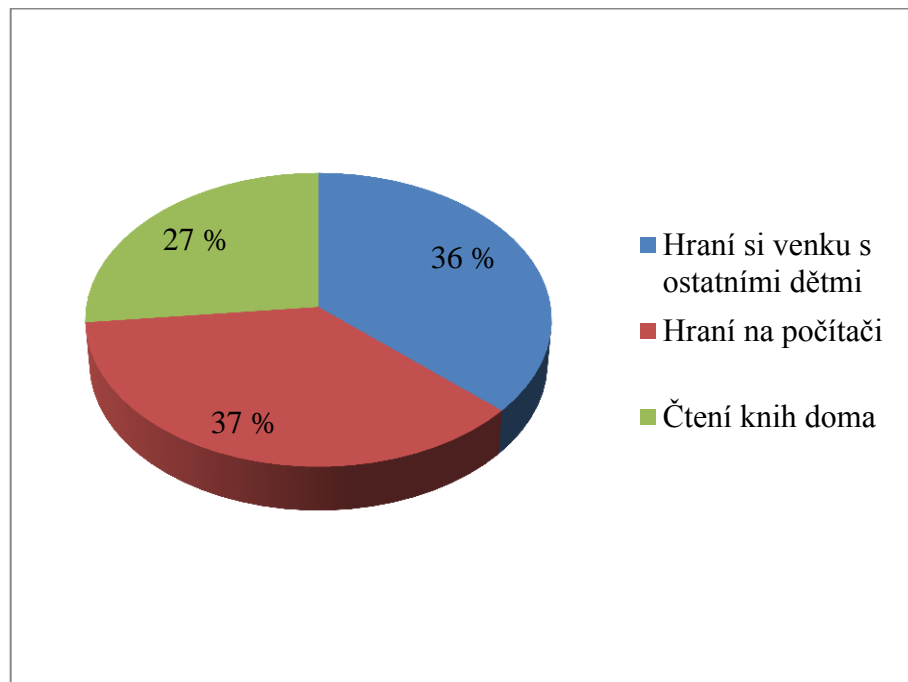
Obrázek 12 Grafické znázornění otázky č. 15

Cílem této otázky bylo zjistit, jestli bilingvní děti dávají přednost hraní si ve skupině, nebo potřebují vůdce či jestli si hrají sami. Z Obrázku 12 vyplývá, že nejvíce dětí si nejrady hraje ve skupině a to celkem 17 (57 %), dále pak celkem 6 dětí (20 %) ze zkoumaného vzorku rádo hledá vůdčí typy. V těsném závěsu jsou děti, které rády vyhledávají silné spoluhráče, aby měly co největší šanci vyhrát a to 4 děti (13 %). Na posledním místě pak jen 3 děti (10 %) jsou rády samy.

Otázka č. 16

Jaká je tvoje oblíbená činnost?

- a) Hraní s ostatními dětmi
- b) Hraní na počítači
- c) Četba knih doma

Obrázek 13 Grafické znázornění otázky č. 16

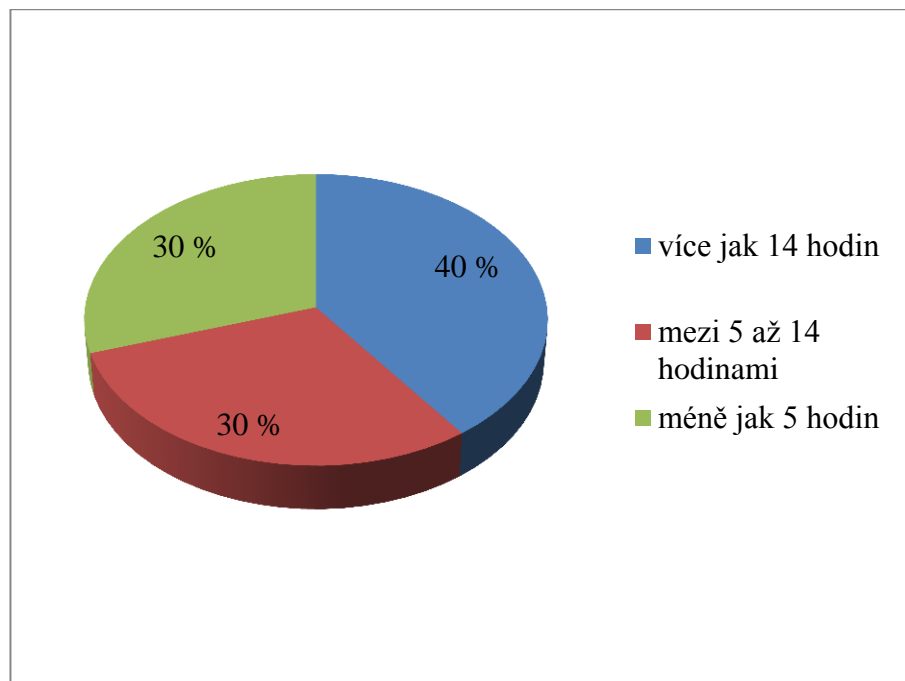
Cílem této otázky bylo zjistit, jaké mají bilingvní děti nejoblíbenější činnosti ve svém volném čase. Z grafu na Obrázku 13 vzešlo, že 11 dětí (36 %) si nejraději ve svém volném čase hraje venku s ostatními dětmi, dále pak 11 dětí (37 %) dává přednost hře na počítači doma a 8 dětí (27 %) se věnuje čtení knih.

II. Otázky kladené rodičům bilingvních dětí

Otázka č. 17

Kolik času z dne vaše dítě střídá oba jazyky?

- a) Více jak 14 hodin
- b) Mezi 5 až 14 hodinami
- c) Méně jak 5 hodin

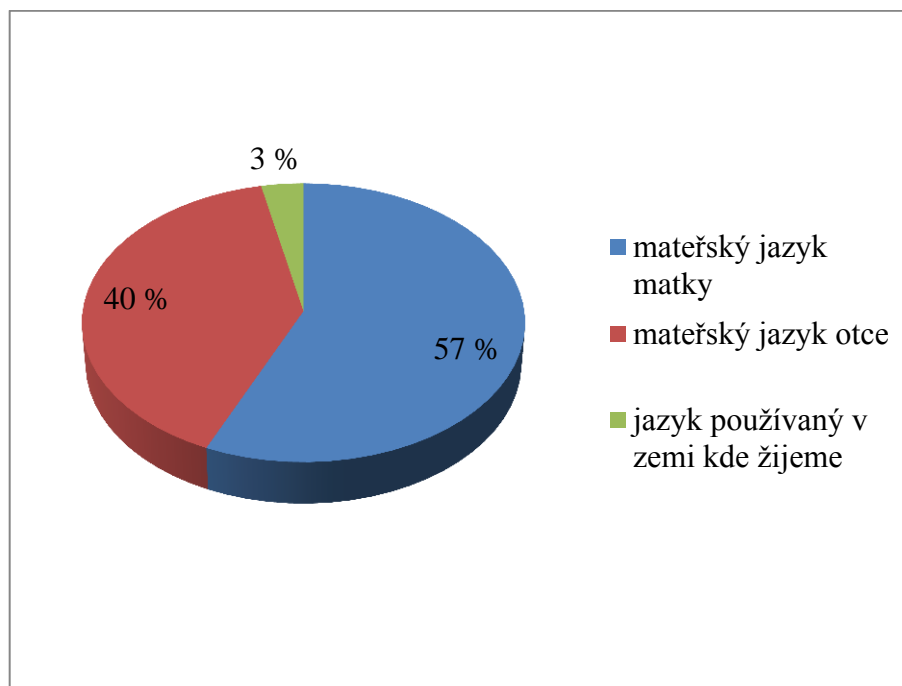
Obrázek 14 Grafické znázornění výsledků otázky č. 17

Cílem této otázky bylo zjistit, kolik a jak často děti střídají jazyků přes den podle svých rodičů. Podle rodičů jejich děti střídají jazyky více jak 14 hodin v průběhu dne a to v 40 % dotazovaných, což je 12 dětí. Ke střídání jazyků u dětí v časové ose mezi 5 až 14 hodinami dochází u 30 % zkoumaných vzorků, což je 9 dětí, a ke střídání jazyků pod 5 hodin v průběhu dne dochází u zbylých 30 % zkoumaných vzorků, což bylo 9 dětí. Vše je znázorněno v Obrázku 14.

Otázka č. 18

Jakým jazykem, jako rodiče spolu komunikujete?

- a) mateřský jazyk matky
- b) mateřský jazyk otce
- c) jazyk používaný v zemi kde žijeme

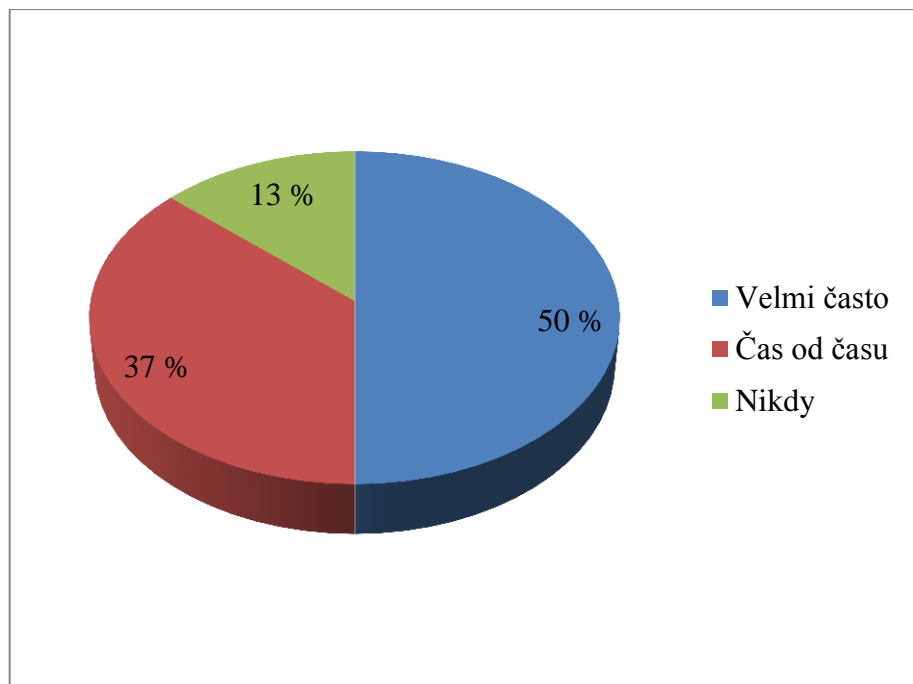
Obrázek 15 Grafické znázornění výsledku otázky č. 18

Tato otázka ukazuje, jakým jazykem spolu mluví dotazovaní rodiče dětí v bilingvních rodinách. Mateřským jazykem matky, mluví nejvíce rodičů 57 %, což se týká 17-ti rodin. Mateřským jazykem otce mluví 40 % rodičů, což se týká 12 ti rodin. Jazykem používaným v zemi, ve které rodiny žijí, mluví 3 % rodičů, což se týká 1 rodiny. Tyto výsledky jsou znázorněny v Obrázku 15.

Otázka č. 19

Jak často vaše dítě použije svou představivost při popisování věcí?

- a) Velmi často
- b) Čas od času
- c) Nikdy

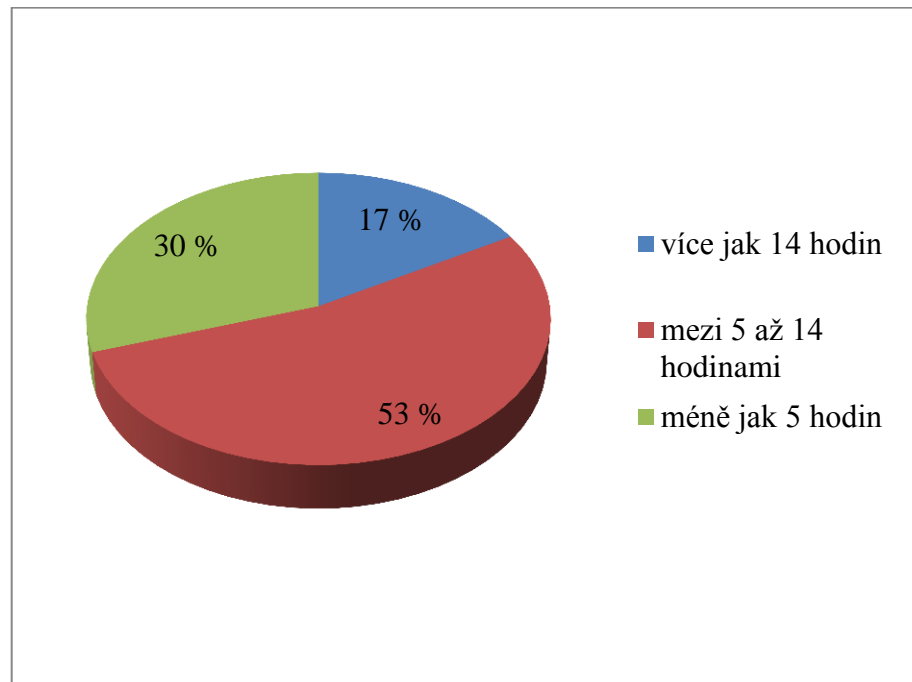
Obrázek 16 Grafické znázornění výsledku otázky č. 19

Cílem této otázky bylo zjistit, jak bilingvní děti používají svou představivost při popisování věcí. Z Obrázku 16 vyplývá, že nejvíce respondentů, 15 rodičů, tj. 50 % uvádí, že jejich dítě používá svou představivost pro popisování věcí velmi často. Používání představivosti dětí pro popisování věcí čas od času uvedlo 11 rodičů (37 %) a 4 rodiče (13 %) uvedli, že jejich děti svou představivost nepoužívají při popisování věcí.

Otázka č. 20

Jak často vaše dítě míchá jazyky?

- a) více jak 14 hodin
- b) mezi 5 až 14 hodinami
- c) méně jak 5 hodin

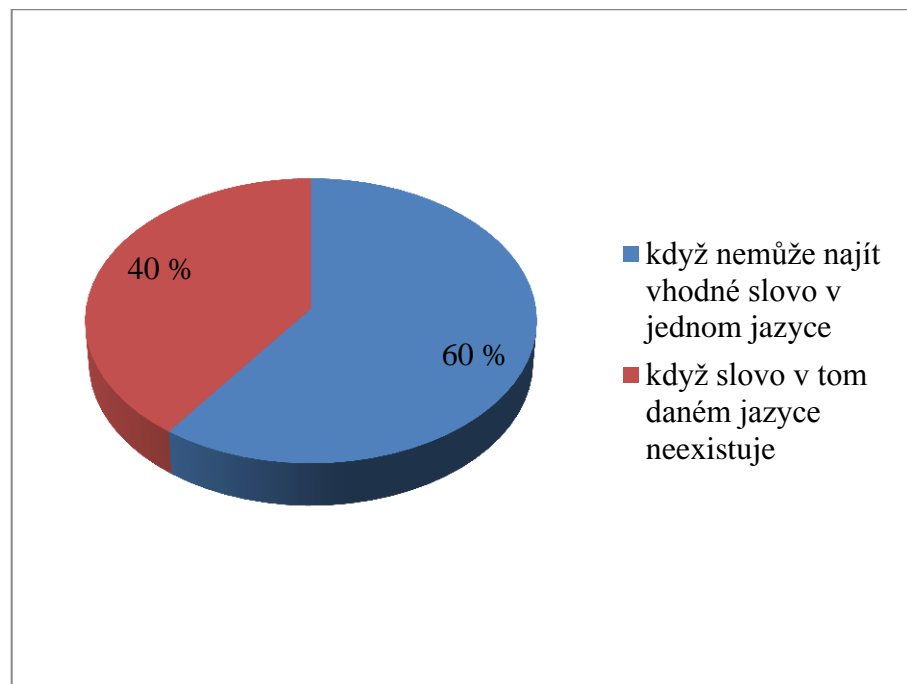
Obrázek 17 Grafické znázornění výsledků otázky č. 20

Tato otázka se zaměřuje na to, jak často u bilingvních dětí dochází k míchání jazyků. Podle rodičů u dětí dochází k míchání jazyků více jak 14 hodin v průběhu dne u 5 zkoumaných vzorků (17 %). Nejvíce bilingvních dětí míchalo jazyky mezi 5 až 14 hodinami a to 16 zkoumaných dětí (53 %). K míchání jazyků v průběhu dne méně jak 5 hodin dochází u 9 zkoumaných vzorků (30 %), viz Obrázek 17.

Otázka č. 21

Jak k této situaci dochází?

- a) když nemůže najít vhodné slovo v jednom jazyce
- b) když slovo v tom daném jazyce neexistuje

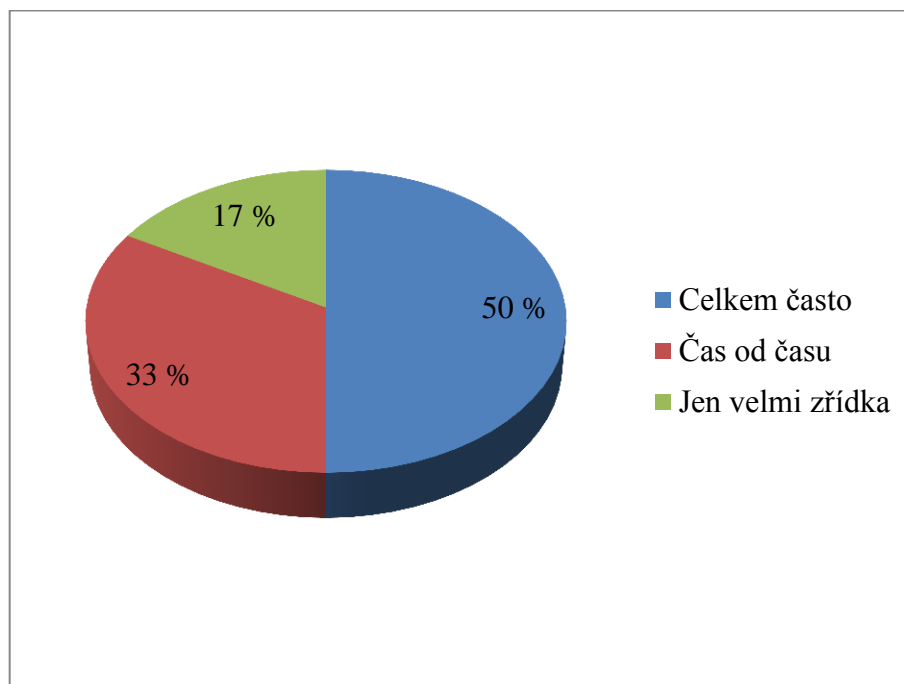
Obrázek 18 Grafické znázornění výsledků otázky č. 21

Tato otázka má souvislost s předchozí otázkou a to ve smyslu, v jaké situaci dochází k míchání jazyků. Z Obrázku 18 je patrné, že v 18 případech zkoumaných vzorků (60 %), dochází k míchání jazyků, když dítě nemůže najít vhodné slovo v jednom jazyce. Dále pak 12 dětí (40 %) míchá jazyk, když v daném jazyce slovo neexistuje.

Otázka č. 22

Jak často vaše dítě projevuje schopnost intuice ve složité situaci?

- a) Celkem často
- b) Čas od času
- c) Jen velmi zřídka

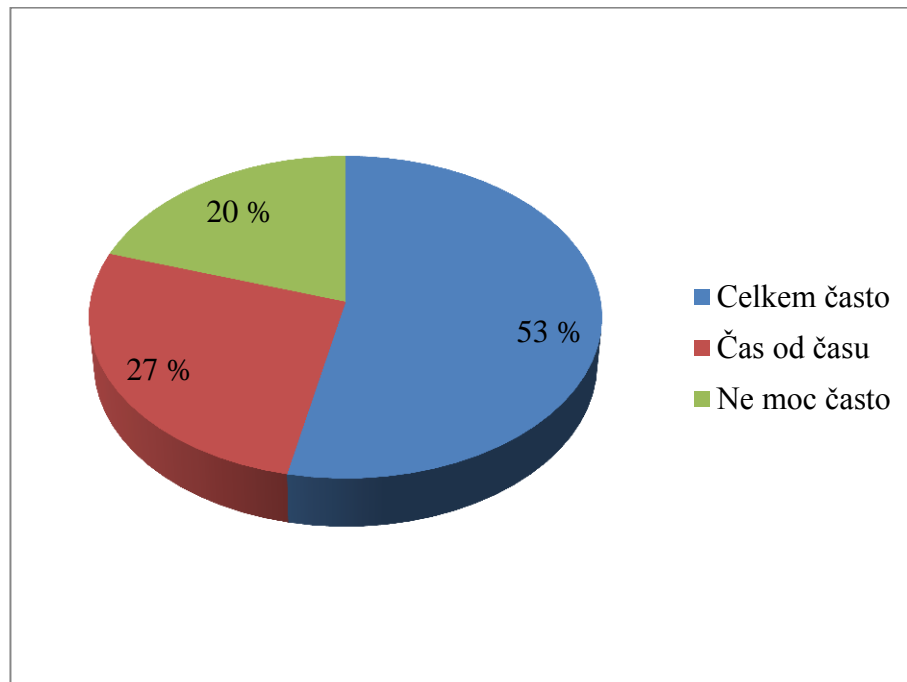
Obrázek 19 Grafické znázornění výsledků otázky č. 22

Cílem této otázky bylo zjistit, jak často bilingvní dítě dokáže projevit schopnost intuice ve složitých situacích. Z výsledků na Obrázku 19 vzešlo dle tvrzení dotazovaných rodičů, že 15 dětí (50 %) ze zkoumaných vzorků projevuje intuitivní schopnosti celkem často. Čas od času se projevují schopnosti intuitivního myšlení u 10 dětí (33 %) podle vyjádření rodičů. A podle rodičů u 5 dětí (17 %) ze zkoumaného vzorku dochází jen velmi zřídka k projevům intuitivních schopností.

Otázka č. 23

Jak a jak často se vám zdá, že vaše dítě chápe složité situace?

- a) Celkem často
- b) Čas od času
- c) Ne moc často

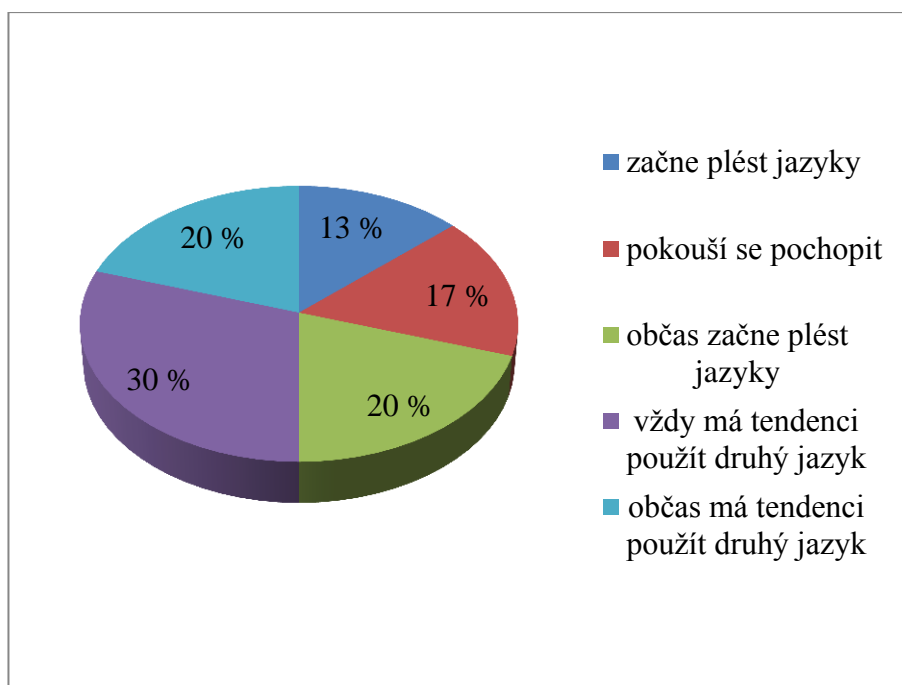
Obrázek 20 Grafické znázornění výsledku otázky č. 23

Tato otázka se zaměřuje na zjištění, jak často bilingvní děti chápou složité situace, do kterých se dostanou. Z pohledu rodičů bilingvních dětí, viz Obrázek 20, je vidět, že pokud se děti dostanou do složité situace, tak ji dokáže velmi často pochopit 16 zkoumaných vzorků (53 %). Složitou situaci čas od času dokáže pochopit 8 ze zkoumaných vzorků (27 %) a ne moc často dokáže pochopit jen 6 respondovaných dětí (20 %).

Otázka č. 24

Když vaše dítě něco nepochopí, začne plést jazyky nebo má tendenci použít druhý jazyk k tomu, aby pochopilo?

- a) Začne plést jazyky
- b) Pokouší se pochopit
- c) Občas začne plést jazyky
- d) Vždy má tendenci použít druhý jazyk
- e) Občas má tendenci použít druhý jazyk

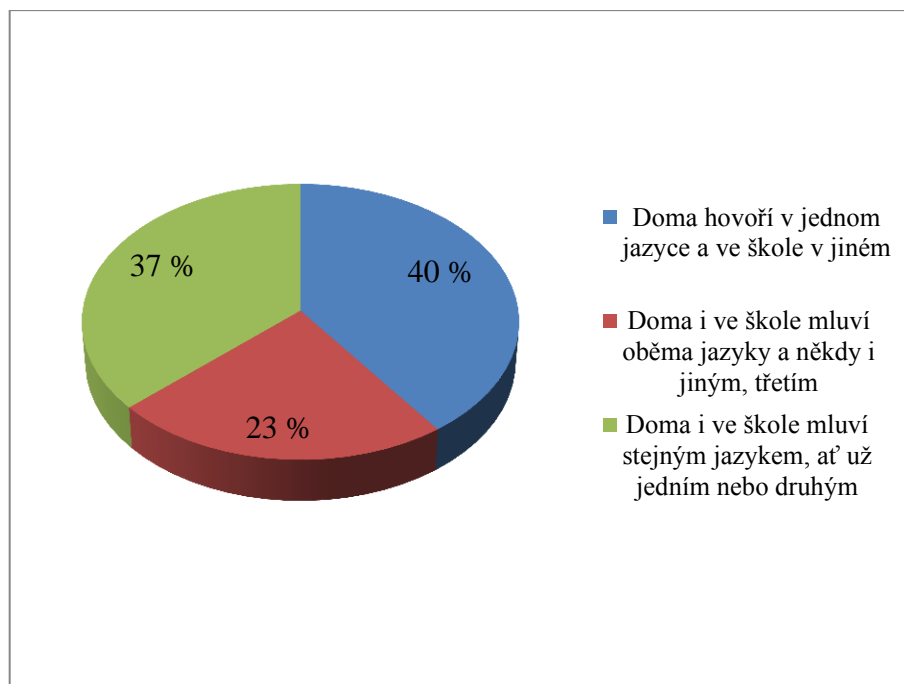
Obrázek 21 Grafické znázornění výsledku otázky č. 24

Cílem této otázky bylo zjistit, jestli bilingvní děti pletou jazyky, když něco nepochopí, nebo se to raději snaží pochopit. Z Obrázku 21 je na první pohled vidět, že 9 dětí (30 %) ze zkoumaného vzorku má vždy tendenci používat druhý jazyk, aby pochopilo situaci. Shodně 6 dětí (20 %) při nepochopení něčeho občas začne plést jazyky a také má občas tendenci použít druhý jazyk. Ze zkoumaného vzorku začne plést jazyky 4 děti (13 %) a 5 (17 %) se pokouší pochopit.

Otázka č. 25

Můžete popsat, jak vaše dítě používá oba jazyky v průběhu dne?

- a) Doma hovoří v jednom jazyce a ve škole v jiném.
- b) Doma i ve škole mluví stejným jazykem, ať už jedním nebo druhým
- c) Doma i ve škole mluví oběma jazyky a někdy i jiným, třetím

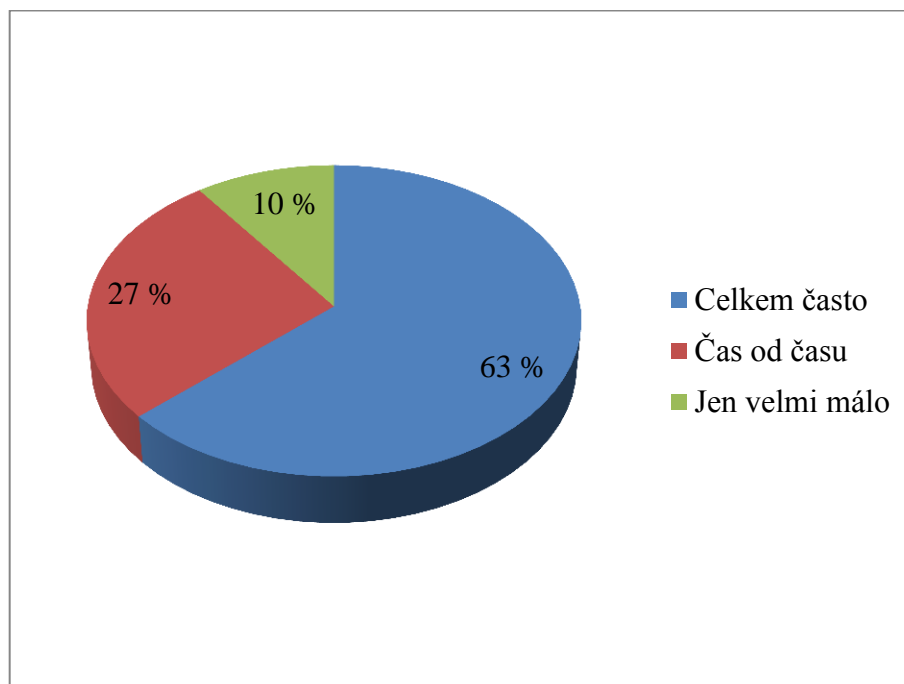
Obrázek 22 Grafické znázornění výsledků otázky č. 25

Tato otázka byla zaměřena na to, jak bilingvní děti používají jazyky v jejich osobním životě. Z výsledků na Obrázku 22 je vidět, že 12 dětí (40 %) ze zkoumaného vzorku používá doma jiný jazyk než ve škole. Stejným jazykem doma i ve škole mluví 11 dětí (37 %) a doma i ve škole mluví oběma jazyky a někdy i třetím celkem 7 dětí (23 %).

Otázka č. 26

Když si děti hrají, můžete popsat, jak často používají svou představivost?

- a) Často
- b) Čas od času
- c) Jen velmi málo

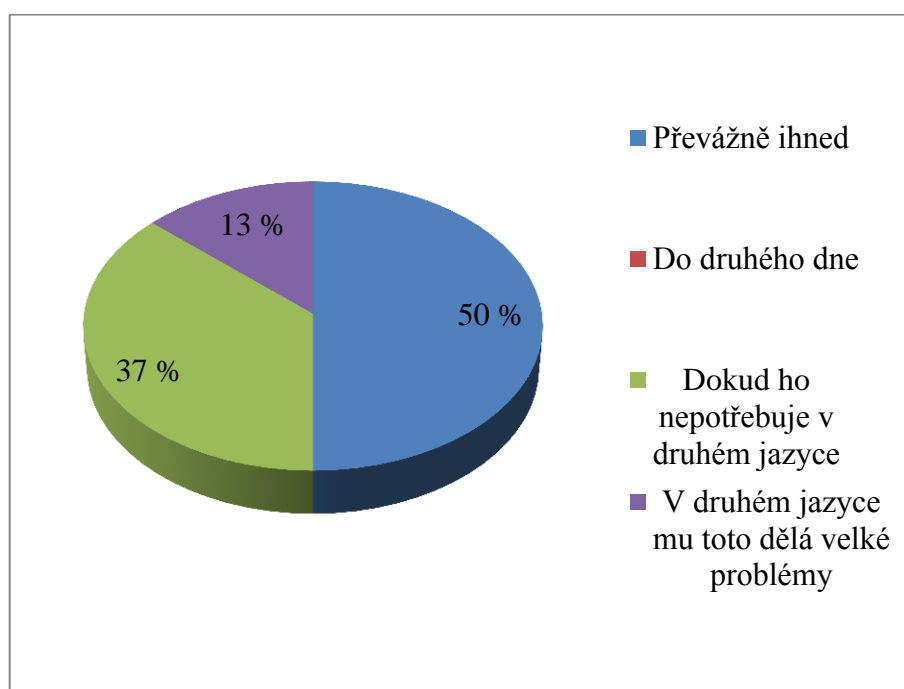
Obrázek 23 Grafické znázornění výsledku otázky č. 26

Cílem této otázky bylo zjistit, jak často bilingvní děti používají svou představivost při hře. Z výsledků na Obrázku 23 je patrné, že celkem 19 dětí (63 %) používá při hře velmi často svou představivost. Jen čas od času svou představivost používá 8 dětí (27 %) ze zkoumaného vzorku a jen velmi málo dětí a to celkem 3 děti (10 %) podle dotazovaných rodičů používají svou představivost při hře.

Otázka č. 27

Když dojde k objevení a naučení nového slova v jednom jazyce, jak rychle se vaše dítě toto slovo naučí i v druhém jazyce?

- a) Převážně ihned
- b) Do druhého dne
- c) Dokud ho nepotřebuje v druhém jazyce
- d) V druhém jazyce mu to dělá velké problémy

Obrázek 24 Grafické znázornění výsledků otázky č. 27

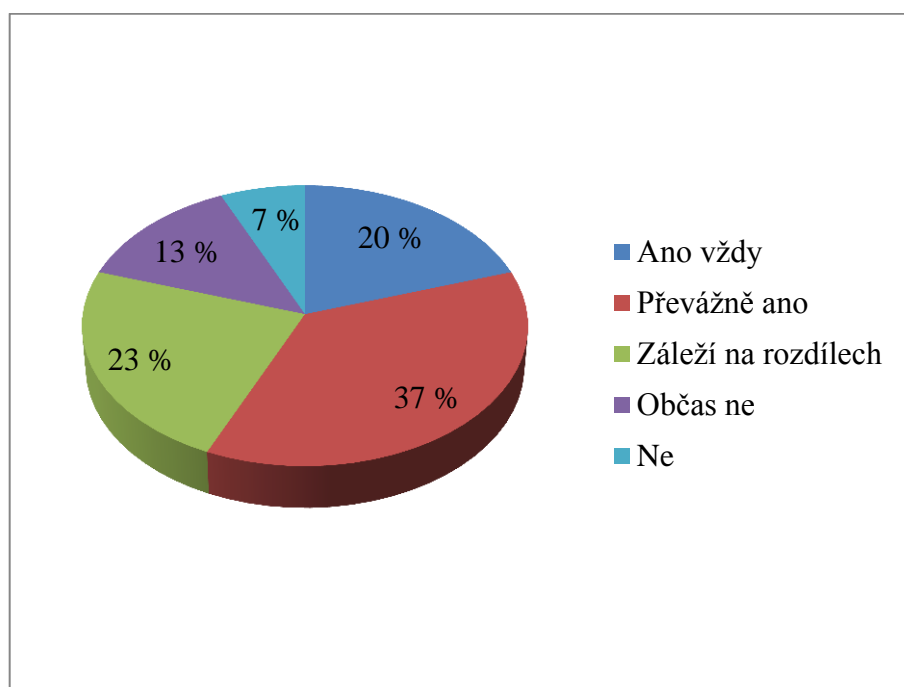
V této otázce bylo sledováno, jak se bilingvní dítě dokáže naučit nová slova v jednom jazyce a jak rychle se to samé slovo naučí v druhém jazyce.

Z Obrázku 24 je patrné, že 15 dětí (50 %), jakmile se naučí jedno slovo v jednom jazyce, tak se ihned naučí to samé i v druhém jazyce. Ovšem 11 dětí (37 %) se nové slovo v druhém jazyce nenaučí, dokud ho nebude potřebovat a 4 dětem (13 %) ze zkoumaného vzorku dělá velké problémy se nové slovo naučit v druhém jazyce. Zato do druhého dne se žádné dítě ze zkoumaného vzorku nové slovo nenaučí do druhého dne.

Otázka č. 28

Máte pocit, že vaše dítě má schopnost poznat rozdíly v místnosti, jestliže se něco změní, například když přeorganizujete pokoj nebo změníte umístění nějakého předmětu?

- a) Ano vždy
- b) Převážně ano
- c) Záleží na rozdílech
- d) Občas ne
- e) Ne

Obrázek 25 Grafické znázornění výsledku otázky č. 28

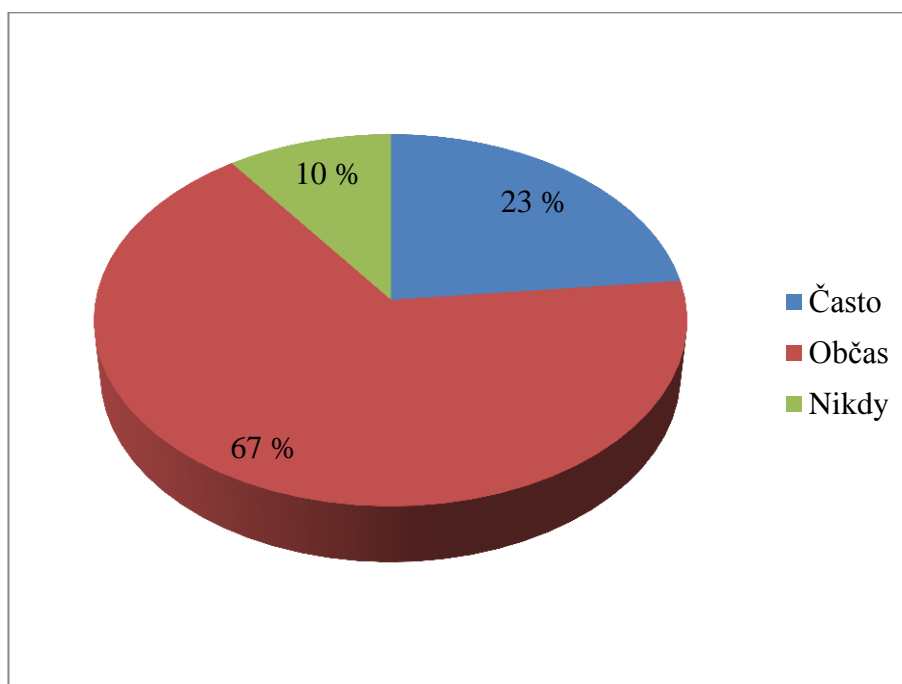
Tato otázka měla ukázat, jestli má bilingvní dítě schopnosti poznat rozdíly v místnosti, jestliže někdo změní nebo přeorganizuje pokoj, nebo změní umístění nějakého předmětu.

Z Obrázku 25 je vidět, že 6 dětí (20 %) pokaždé dokáže rozeznat rozdíly, tyto schopnosti akorát v omezenější míře má 11 dětí (37 %) ze zkoumaného vzorku. Celkem 7 dětí (23 %) má schopnost poznat rozdíly v místnosti, ale jen pokud rozdíly jsou dostatečně patrné. Občas nerozezná rozdíly celkem 4 děti (13 %) a absolutně nemá schopnost rozeznat rozdíly 2 děti (7 %).

Otázka č. 29

Jak často si vaše děti vymýšlí nové příběhy?

- a) Často
- b) Občas
- c) Nikdy

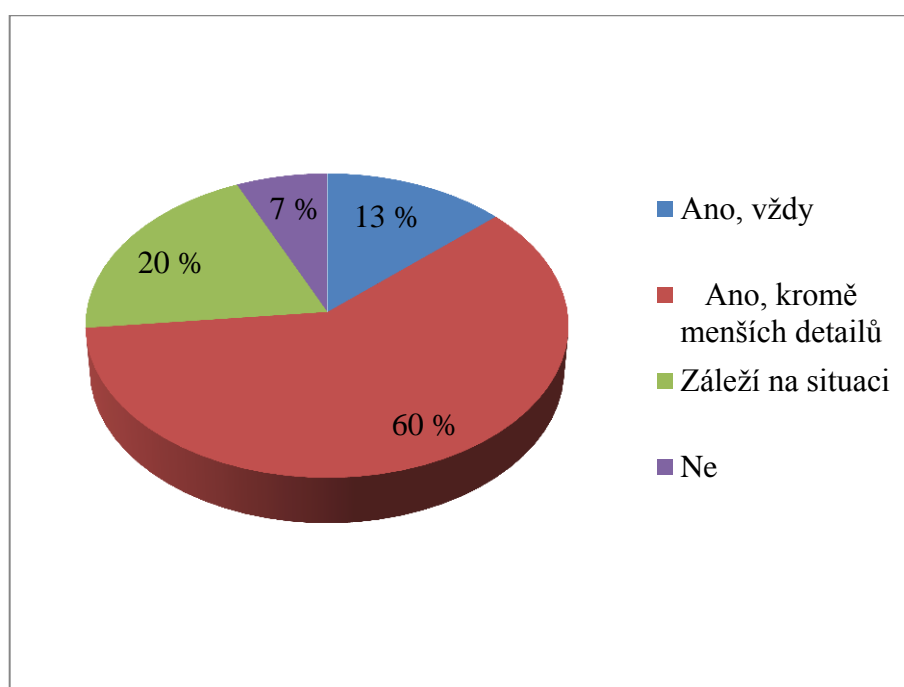
Obrázek 26 Grafické znázornění výsledku otázky č. 29

Cílem této otázky bylo zjistit, jak často si bilingvní děti vymýšlí nové příběhy. Z Obrázku 26 je patrné, že nejvíce dětí, a to 20 (67 %), si nové příběhy vymýšlí občas. Zato často si nové příběhy vymýšlí 7 dětí (23 %) ze zkoumaného vzorku a nikdy si podle svých rodičů nové příběhy nevymýšlí jen 3 bilingvní děti (10 %).

Otázka č. 30

Máte pocit, že vaše dítě má schopnost poznat rozdíly ohledně fyzického vzhledu osob?

- a) Ano vždy
- b) Ano kromě menších detailů
- c) Záleží na situaci
- d) Ne

Obrázek 27 Grafické znázornění výsledku otázky č. 30

Cílem této otázky bylo zjistit, zda bilingvní dítě má schopnost poznat rozdíly ohledně fyzického vzhledu. Z Obrázku 27 je vidět že nejvíce dětí, a to celkem 18 (60 %) ze zkoumaného vzorku, má schopnost kromě menších detailů rozpoznat rozdíly na fyzickém vzhledu. Zatímco vždy rozpoznají rozdíly jen 4 děti (13 %) a podle situace rozdíly rozpozná 6 dětí (20 %). S rozpoznáním rozdílů mají problémy jen 2 děti (7 %), které podle svých rodičů rozdíly ve fyzickém vzhledu nepoznají.

7 DISKUZE

Tato část práce se zabývá vyhodnocením stanovených výzkumných otázek z poznatků zjištěných dotazníkovým šetřením. Výzkumné otázky jsou definované v cílech výzkumné části a byly stanoveny před započítáním výzkumného šetření. Dotazníkové otázky byly stanoveny tak, aby se vztahovaly k výzkumným otázkám. Celkové zhodnocení výzkumu nelze zobecnit na celou populaci bilingvních dětí, ale jen na respondenty z výzkumného vzorku. Výsledky z této práce jsou dále porovnány se závěry jiných výzkumů.

Výzkumná otázka č. 1: Jak bilingvní dítě dokáže vytvářet nové nápady, popřípadě vymýšlet příběhy?

Pro vyhodnocení této výzkumné otázky byly stanoveny dotazníkové otázky č. 1, 5,6, 15, 19, 21, 26, 29. Tyto otázky byly směřovány pro zjištění, jestli bilingvní děti dokáží používat svou představivost pro vytváření nových nápadů a imaginativních schopností.

Z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že celkem 30 respondentů, což je 100 % dotazovaných, dokáže vyprávět jakýkoliv příběh, který zná a k tomu si vymyslet jakýkoliv konec. K tomuto je zjevné, že nadpoloviční většina 24 dotazovaných dětí (87 %) nemá problém dělat dvě věci najednou a to velmi často celkem 14 (47 %) a 12 respondentů (40 %) jen někdy. Ovšem již jen 17 dotazovaných dětí (56 %) dokáže změnit typ činností velmi snadno a zbytek, 13 respondentů (44 %), toto již nedokáže vůbec nebo záleží na okolnostech. Podle rodičů dotazovaných dětí používá svou představivost při popisování věcí a to velmi často celkem 15 (50 %) a čas od času 11 dětí (37 %). Což je většina z výzkumného vzorku. K situacím, kdy dítě míchá jazyky, dochází, když dítě nemůže najít vhodné slovo v jednom jazyce a to u 18 dětí (60 %), a když slovo v tom daném jazyce neexistuje, u 12 dětí (40 %) z výzkumného vzorku. Svou představivost při hře používá podle rodičů dotazovaných dětí velmi často 19 dětí (63 %), což jen nadpoloviční většina a jen velmi málo, nebo čas od času jen 11 dětí (37 %). Z výsledků dotazníkového šetření také vzešlo, že bilingvní děti si dokáží vymýšlet nové příběhy velmi často, dle tvrzení svých rodičů to bylo u 20 ti dětí (67 %) a občas 3 (10 %), což je celkem 70 % dotazovaných respondentů. Samotné děti z výzkumného vzorku udávají, že si hrají většinou ve skupině a to 17 (57 %), dále pak 10 dětí (33 %) vyhledává pro hru dominantní nebo velmi šikovné děti, které jim buď určují pravidla, nebo dopomohou vyhrát. Zbylé 3 děti (10 %) si nejraději hrají samy.

Z odpovědí vázaných na tuto výzkumnou otázku vyplývá, že bilingvní děti dokáží vytvářet nové nápady a vymýšlet příběhy s použitím obou jazyků. Také pokud bilingvní děti nenajdou vhodné slovo v jednom jazyce tak se ho snaží najít v druhém, toto je pojmenováno jako

kódové přepínání. Tyto výsledky potvrzuje Dvořáková ve své diplomové práci Vliv bilingvismu na paměť, uvádí, že dvojjazyčné zkoumané osoby dosáhly významně lepších hodnot. Důvodem, proč dochází ke kognitivní výhodě, může být specifická situace, se kterou se bilingvní osoby často od dětství setkávají. Jsou konfrontovány s rozmanitějšími informacemi, pocházejícími ze dvou různých jazykových systémů. Bilingvní osoby se musí naučit rozlišovat mezi těmito dvěma systémy a volit adekvátní odpověď. To umožňuje vývoj lepší strategie jak pro kategorizaci dat, tak pro odstranění nežádoucích, rušivých vlivů (eliminace vyvolání odpovědi v druhém jazyce). Druhým možným vysvětlením této kognitivní výhody může být již dříve zmíněný biculturalismus. Lepší schopnost uchování v dlouhodobé paměti může být vypěstována nejen díky ovládnutí dvou jazykových systémů, ale možná i díky znalosti dvou rozdílných a mnohdy protichůdných kultur, norem, pravidel a očekávaných způsobů chování. (Dvořáková, 2010, s. 84)

Anna Levy ve své diplomové práci bilingvismus dětí školního věku, uvádí, že její děti při hře s plyšovou hračkou Krtečka, jež je oblíbenou českou pohádkovou postavičkou, bylo pro děti přirozené „hrát“ v češtině a při hře s Buzzem Light Yearem z pohádky Toy Story (Raketák Buzz z Příběhu hraček), kterou všichni čtyři znají z Ameriky, „hrály“ raději v angličtině. Stejná situace nastávala, když si její děti šly hrát ke svým dvojjazyčným kamarádům, kteří naopak žily v Čechách (Levy, 2006, s. 19)

Výzkumná otázka č. 2: Jak bilingvní dítě dokáže pracovat s abstraktním obsahem?

K této výzkumné otázce se vztahovaly dotazníkové otázky č. 4, 16, 22 a 23 a 24, které se týkaly schopnosti bilingvních dětí pracovat s abstraktním obsahem. Z výsledků dotazníkových otázek k této výzkumné otázce vyplývá, že 17 dětí (57 %) chápe pojmy, jako jsou svoboda, láska, demokracie a fantazie a 9 dětí (30 %) tyto pojmy chápe velmi málo, zatímco jen 4 (13 %) výše uvedené pojmy nechápe vůbec. Podle rodičů dětí z výzkumného vzorku projevuje schopnost intuice ve složité situaci celkem často 15 dětí (50 %) a čas od času 10 dětí (33 %), zatímco jen velmi zřídka dochází k projevům schopnosti intuice jen u 5 dětí (17 %) z výzkumného vzorku.

Podle rodičů dotazovaných dětí vyplývá, že 16 dětí (53 %) chápe složité situace velmi často, čas od času tyto situace dokáže pochopit 8 dětí (27 %) a 6 (20 %) jen velmi zřídka složité situace pochopí. Samotné děti pak uvedly, že jejich nejoblíbenější činností je hraní na počítači a to uvedlo 11 (37 %) a jako druhá nejoblíbenější činnost je hraní si venku s ostatními dětmi a to u 11 (36 %), na posledním místě oblíbenosti činností pak skončila četba knih

u 8 respondovaných dětí (27 %) z výzkumného vzorku. V této výzkumné otázce bylo také zjištěno, že pokud děti něco nepochopí, tak jich 10 (33 %) začne plést jazyky, 5 (17 %) se snaží pochopit i když zprvu něco nechápe a 15 (50 %) začne používat druhý jazyk. Výsledkem statistického sběru dat je, že bilingvní děti mají určitý druh intuitivní schopnosti, o čemž svědčí pochopení známé věty „jablko roste na nose“. Intuice je prvním krokem zvládnout abstraktní pojem a bilingvní děti chápou abstraktní pojmy zcela normálně. Tyto závěry také potvrzuje BIALYSTOK a kolektiv v publikaci, *Evidence From the Simon Task. Bilingualism, Aging, and Cognitive Control: Psychology and Aging*, (Bialystok a kol., 2004, s. 298)

Výzkumná otázka č. 3: Jak si bilingvní dítě dokáže poradit s přeorganizováním vizuálních vzorů?

Pro tuto výzkumnou otázku byly stanoveny dotazníkové otázky pro rodiče č. 28 a 30 a pro děti byl připojen krátký test podle „Ravenovy progresivní matrice“ v otázkách pod čísly 9, 10, 11, 12, 13 a 14. Cílem těchto dotazníkových otázek bylo zjistit, jak si bilingvní děti dokáží poradit s přeorganizováním vizuálních vzorů.

Tabulka 2 Výsledky testů pro děti

	výsledky z testu					
	správné odpovědi					
	na 100 %	na 83 %	na 67 %	na 50 %	na 33 %	na 17 %
počet dětí	5	3	9	9	3	1

Z výsledku testů, které byly zakomponovány do dotazníku pro děti, vychází, že 5 dětí (17 %) zvládlo testy na 100 % správných odpovědí, mezi 67 % až 83 % správných výsledků testu zvládlo celkem 12 (40 %) a pod 50 % správných odpovědí se dostalo celkem 13 dětí (43 %) z výzkumného vzorku.

Rodiče bilingvních dětí z výzkumného vzorku uvedli v 17 případech (57 %), že jejich dítě má schopnost poznat rozdíly v místnosti, jestliže se něco změní nebo přeorganizuje a to vždy, nebo převážně vždy. Ovšem u 11 dětí (36 %) rodiče uvádějí, že občas nepoznají nic, nebo záleží na okolnostech. Jen u dvou dětí (7 %) uvádějí rodiče, že nepoznají nic. Dále pak byli rodiče dětí dotazováni, jestli mají pocit, že jejich dítě je schopno poznat rozdíly fyzického vzhledu osob. Z této otázky vzešlo, že nadpoloviční většina 18 dětí (60 %) vždy pozná fyzické rozdíly osob. Dále vzešlo, že kromě menších detailů, nebo podle situace rozdíly

fyzického vzhledu pozná 8 (27 %) a nic nepoznají jen 2 (7 %). Z výsledků vychází, že dotazované děti rozpoznají rozdíly jak v prostoru, tak i ve fyzickém vzhledu osob a nevykazují nějaké opoždění nebo problémy s Ravenovou progresivní maticí.

Podobné závěry uvádí Dvořáková ve své diplomové práci „vliv bilingvismu na paměť“, kde došla ke zjištění pomocí výsledků testů zkoumaných vzorků, a to že téměř ve všech kategoriích byli výsledky bilingvních osob v extrémních hodnotách. Testy byly zaměřeny na práci se vzory a slovy. (Dvořáková, 2010, s. 86)

Výzkumná otázka č. 4: Jak bilingvní děti používají osvojené jazyky?

Pro výzkum bylo použito v dotazníkovém šetření i několik otázek pro posouzení jak bilingvní děti z výzkumného vzorku mají osvojené jazyky a jak často tyto jazyky používají v běžném životě. K tomuto výzkumu byly použity otázky č. 2, 3, 7, 8, 17, 18, 20, 24, 25 a 27. Z výsledků těchto otázek bylo zjištěno, že 23 dětí (77 %) dokáže slovně rozebrat i větu, která nedává smysl a pak až teprve se zabývají jejím významem. Dále pak 12 dětí (40 %) střídá během dne jazyky často a to více jak 14 hodin v průběhu dne a 9 (30 %) jen velmi málo v časovém rozmezí 5 až 14 hodin v průběhu dne a zbytek 9 (30 %) nestřídá jazyky vůbec nebo méně jak 5 hodin v průběhu dne. V rodinách, které se účastnily dotazníkového šetření, mluví s matkou jejím mateřským jazykem 13 dětí (43 %) a 17 dětí (57 %) mateřským jazykem otce nebo jazykem, který se používá v zemi, kde žijí. S otcem mluví jeho mateřským jazykem celkem 6 (20 %) a zbytek dětí mluví s otcem buď jazykem matky, nebo jazykem, který se používá v zemi, kde žijí a to celkem ve 24 případech (80 %). Z toho vyplývá, že záleží na tom, který z rodičů je v dané zemi krajanem. Také rodiče dětí měli názor, že jejich děti míchají jazyky v průběhu dne více jak 14 hodin v 5 ti případech (17 %), mezi 5 až 14 hodinami děti míchají jazyky v 16 ti případech (53 %) a méně jak 5 hodin nebo vůbec nemíchají děti jazyky v 9 ti případech (30 %). Dalším zjištěním bylo podle rodičů, že děti doma hovoří v jednom jazyce a ve škole v jiném a to ve 12 ti případech (40 %), dále pak doma i ve škole mluví oběma jazyky a někdy i používají třetí, bylo zjištěno u 7 dětí (23 %) a doma i ve škole mluví stejným jazykem, ať už jedním, nebo druhým, což bylo 11 dětí (37 %) z výzkumného vzorku. Z výsledků je zřejmé, že děti dokáží rozebrat větu, i když nedává smysl, jejím významem se zabývají až v druhé řadě. Dále pak děti používají oba jazyky v průběhu dne, což jim napomáhá k osvojení obou jazyků souměrně.

Malotová se zabývá ve své bakalářské práci bilingvismem a bilingvní rodinou v českém prostředí, kde uvádí, že v dotazovaných rodinách, které použila pro svůj výzkum, rodiče

komunikují se svými dětmi každý svým rodným jazykem tak, aby zajistili plynulý vývoj řeči obou jazyků, aby se vyhnuli negativním dopadům odmítnutí jednoho jazyka. Je tím myšleno, aby nedocházelo k opožděnému vývoji druhého jazyka nebo k přílišné dominantnosti jednoho z jazyků v takové míře, že druhým přestane aktivně mluvit. Podle samotných rodičů používání dvou jazyků přináší samá pozitiva. (Malotová, 2014, s. 58, 59)

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se zabývala vlivem bilingvismu na osobnost dítěte. Cílem bylo zjistit, jaký má bilingvismus a bilingvní rodina vliv na vývoj osobnosti dítěte. Proto byly vytvořeny jak v teoretické, tak i v praktické části bakalářské práce cíle, ke kterým byly vázány dotazníkové otázky, které byly distribuovány formou dotazníků buď při osobní návštěvě, nebo zaslány elektronicky emailovou poštou.

V teoretické části bakalářské práce bylo zjištěno, že bilingvismus je důležitou otázkou ve společenských vědách a bude se stávat stále důležitějším. V budoucnosti se mísení národů bude stávat stále častějším jevem. Navíc technický pokrok v letecké, železniční i automobilové dopravě a především internet pomohly k tomu, aby světové hranice zmizely. V důsledku těchto jevů se bude bilingvismus stávat stále důležitějším v našich sociálních interakcích (mezilidských vztazích). Oproti tomu, hodnota bilingvnosti v rámci společnosti zůstává kontroverzní. Detailní prozkoumání studie o bilingvních dětech pravděpodobně ukazuje, že nejdůležitějším aspektem pro bilingvní děti je jejich schopnost střídat úkoly. Střídání úloh se používá k měření mentálních schopností nazývaných exekutivní funkce, což je obecně definováno jako schopnost udržet pozornost, plánovat, organizovat a používat strategii. Být bilingvní pomáhá při udržení pozornosti, plánování věcí, organizování a strategii.

Z výzkumné části bylo zjištěno, že bilingvní děti poměrně často střídají jazyk, ale oproti tomu v průběhu dne používají pouze jeden jazyk. Bilingvní děti používají k překonání rozdílů mezi jazyky svou představivost a podle rodičů tuto schopnost používají poměrně často. U dětí z výzkumného vzorku je střídání jazyků běžným procesem. Pokud děti jsou v situaci, kdy něco nechápou, mohou použít druhý jazyk. V průběhu osvojení jazyka je důležité, aby děti rozvíjely i svou představivost a abstraktní chápání. Výsledky výzkumných otázek ukázaly, že bilingvní děti ve zkoumaném vzorku mají nápaditou představivost a jejich osobnost je zaměřena více umělecky než analyticky.

Výzkum prokázal, že bilingvismus má vliv na osobnost dětí, a to ve způsobu jejich chování, které přizpůsobují podle určitých situací a podle místa kde se nacházejí. Ukazuje se, že bilingvní lidé mají schopnost přizpůsobit se prostředí s odlišným způsobem v závislosti na místě, kde se nacházejí. Cíl práce byl splněn.

Díky této práci jsem mohla nahlédnout do problematiky bilingvní výchovy dětí v bilingvních rodinách a také získat daleko větší rozhled ohledně vlivu bilingvismu na osobnost dítěte, jelikož sama mám dvě děti, které vyrůstají v bilingvním prostředí.

POUŽITÁ LITERATURA

Tištěné zdroje:

1. GARCIA, Eugene E a Jose E NANEZ. *Bilingualism and cognition: informing research, pedagogy, and policy*. 1st ed. Washington, DC: American Psychological Association, c2011. vi, 242 p. ISBN 978-1-4338-0879-1.
2. MORGENSTERNOVÁ, Monika, Lenka ŠULOVÁ a Lucie SCHOLL. *Bilingvismus a interkulturní komunikace*. 1.vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. 128 s. ISBN 978-80-7357-678-3.
3. HARDING, Edith a Philip RILEY. *Bilingvní rodina*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. 224 s. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-358-1.
4. ŠTEFÁNIK, Jozef. *Jeden clovek, dva jazyky: dvojjazycnost u deti : predsudky a skutocnosti*. Bratislava: Academic Electronic Press, 2000. 146 p. ISBN 80-888-8041-6.
5. PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. 322 s. ISBN 80-717-8772-8
6. BARAC, Raluca a Ellen BIALYSTOK. *Bilingual Effects on Cognitive and Linguistic Development: Role of Language, Cultural Background, and Education*. *Child Development*, 2012. no-no. DOI: 10.1111/j.1467-8624.2011.01707.x.
7. ALLADI, S., T. H. BAK, V. DUGGIRALA, B. SURAMPUDI, M. SHAILAJA, A. K. SHUKLA, J. R. CHAUDHURI a S. KAUL. *Bilingualism delays age at onset of dementia, independent of education and immigration status*. *Neurology*, 2013. vol. 81, issue 22, s. 1938-1944. DOI: 10.1212/01.wnl.0000436620.33155.a4.
8. KUTÁLKOVÁ, Dana. *Vývoj dětské řeči krok za krokem*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2010. 134 s. ISBN 978-80-247-3080-6
9. PRICE, CATHY J. *The anatomy of language: contributions from functional neuroimaging*. *Journal of Anatomy*, 2000. vol. 197, issue 3, s. 335-359. DOI: 10.1046/j.1469-7580.2000.19730335. x.
10. BARRON-HAUWAERT, Suzanne. *Language strategies for bilingual families: the one-parent-one-language approach*. 1st ed. Buffalo: Multilingual Matters, c2004. xv, 220 p. ISBN 18-535-9716-3.
11. GROSJEAN, Francois. *Bilingual: life and reality*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 2010. xix, 276 p. ISBN 06-740-4887-3.
12. VAŠEK, Antonín. *Od bilingvismu k diglosii*. *Studia Slavica*, 2001. vol. 46, issue 1, s. 129-142. DOI: 10.1556/sslav.46.2001.1-2.8.

13. BAKER, Colin. *Foundations of bilingual education and bilingualism*. 5th ed. Tonawanda, NY: Multilingual Matters, 2011, xii, 498 p. Bilingual education and bilingualism, 79. ISBN 18-476-9355-5.
14. GULOVÁ, Lenka; ŠTĚPAŘOVÁ, Ema. *Multikulturní výchova v teorii a praxi*. Kabinet multikulturní výchovy při Pedagogické fakultě MU v Brně, 2004, 231 s. ISBN 80-866-3314-4.
15. KROPÁČOVÁ, Jitka. *Výuka žáka s odlišným mateřským jazykem*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. 136 s. ISBN 80-244-1511-9.
16. ŠULOVÁ, Lenka, BARTANUSZ, Štefan. *Dítě vyrůstající v bilingvní rodině*. In MERTIN, V., GILLERNOVÁ, I. (eds.) *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Portál, 2003. 230 s. (ed.). ISBN 80-7178-799-X.
17. WIGGLESWORTH, Ng Bee Chin and Gillian a Michel BLANC. *Bilingualism an advanced resource book*. Transferred to digital printing. London: Routledge, 2007, 199 s. Psyché (Grada), 4. ISBN 02-034-1026-2.
18. PRŮCHA, Jan a Michel BLANC. *Interkulturní komunikace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, 199 s. Psyché (Grada), 4. ISBN 978-80-247-3069-1.
19. PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova (příručka nejen pro učitele)*. Praha: Nakladatelství TRITON, 2006. 263 s. ISBN 80-7254-866-2
20. PRŮCHA, Jan a Michel BLANC. *Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele*. 1. vyd. Praha: Triton, 2006, 263 s. První pomoc pro pedagogy, 4. ISBN 80-725-4866-2.
21. HAMERS, Josiane F a Michel BLANC. *Bilinguality and bilingualism*. Rev. ed. New York: Cambridge University Press, 1989, xii, 324 p. ISBN 05-213-3797-6
22. Ivanova, I., Salmon, D. P., & Gollan, T. H. . *The Multilingual Naming Test in Alzheimer's disease: Clues to the origin of naming impairments*. The Journal of the International Neuropsychological Society, 2013, 272-283 p. · DOI: 10.1017/S1355617712001282

Elektronické zdroje:

1. LEVY, Anna. *Bilingvismus dětí školního věku*. [online]. Liberec, 2006. 62 s. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci, Pedagogická fakulta, Katedra: Pedagogiky a psychologie. Vedoucí práce Doc. PhDr. Václav Zeman, CSc. [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: https://dspace.tul.cz/bitstream/handle/15240/6012/mgr_11883.pdf.
2. DVOŘÁKOVÁ, Alžběta. *Vliv bilingvismu na paměť* [online]. Brno, 2010. 100 s. Diplomová práce. Masarykova Univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra psychologie.

- Vedoucí práce PhDr. Miroslava Štěpánková, Ph.D. [cit. 2015-06-06]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/135272/fss_m/vliv_bilingvismu_na_pamet_final.pdf
3. MALLOTOVÁ, Lenka. *Bilingvismus a bilingvní rodiny v českém prostředí*. [online]. Hradec Králové, 2014. 64 s. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta, Ústav primární a preprimární edukace. Vedoucí práce Mgr. Olga Vraštilová, M.A., Ph.D. [cit. 2015-06-06]. Dostupné z: <http://theses.cz/id/f1ov2e/STAG64929.pdf>
 4. *Is migration really increasing?*. OCED [online]. 2014 [cit. 2015-3-24]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/berlin/Is-migration-really-increasing.pdf>
 5. GROSJEAN, François. The bilingual as a competent but specific speaker-hearer. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* [online]. 1985, 6(6): 467-477 [cit. 2015-06-06]. DOI: 10.1515/9783110886474-006
 6. PRICE, CATHY J. The anatomy of language: contributions from functional neuroimaging. *Journal of Anatomy* [online]. 2000, 197(3): 335-359 [cit. 2015-06-06]. DOI: 10.1046/j.1469-7580.2000.19730335.x.
 7. Europeans and their languages. Special Eurobarometer. [online]. (2005), page 12. [cit. 2015-5-15]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_243_sum_en.pdf
 8. GROSJEAN, F. Bicultural bilinguals. *International Journal of Bilingualism* [online]. [cit. 2014-12-15]. DOI: 10.1177/1367006914526297.
 9. IVANOVA, Iva, David P. SALMON a Tamar H. GOLLAN. *The Multilingual Naming Test in Alzheimer's Disease: Clues to the Origin of Naming Impairments*. *Journal of the International Neuropsychological Society* [online]. 2013, 19(03): 272-283 [cit. 2015-06-06]. DOI: 10.1017/S1355617712001282. ISSN 1355-6177. Dostupné z: http://www.journals.cambridge.org/abstract_S1355617712001282
 10. BIALYSTOK, Ellen, CRAIK, Fergus I. M., KLEIN, Raymond; VISWANATHAN, Mythili. *Evidence From the Simon Task. Bilingualism, Aging, and Cognitive Control: Psychology and Aging*, [online]. 2004, s. 290-303. [cit. 2015-6-20] Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1037/0882-7974.19.2.290>

PŘÍLOHY

Příloha A	<i>Dotazník pro rodiče a děti</i>	61
-----------	---	----

***Dotazník pro rodiče a děti / Questionnaire for parents and children /
Questionnaire pour les parents et les enfants***

Dobrý den,

jmenuji se Věra Desprat a jsem studentkou 3. ročníku bakalářského oboru Zdravotně-sociální pracovník, Fakulty zdravotnických studií, Univerzity Pardubice.

Touto cestou bych Vás ráda požádala o vyplnění otázek následujícího dotazníku.

Dotazník obsahuje otázky pro děti a rodiče. V dotazníku pro děti je celkem 16 otázek ve dvou oddílech a v dotazníku pro rodiče je 14 otázek a bude sloužit k vypracování výzkumné části bakalářské práce na téma „Vliv bilingvismu na osobnost dítěte“.

Dotazník je zcela anonymní a dobrovolný. Odpovědi budou použity jen k vyhodnocení praktické části bakalářské práce. /

Dear sir/madam,

My name is Vera Desprat and I am third grade student of bachelor's class Health-social staff, Faculty of Health studies, University of Pardubice.

This way I would like to ask you to answer following questionnaire.

The questionnaire includes questions to children and to parents. In children's section there are 16 questions in two groups and in parents section there are 14 questions that will together provide base for scientific section of bachelor's work on subject „Effects of bilinguisme on child's personality“.

Questionnaire is altogether anonymous and volunteery. Answers will only be used to evaluate practical part of bachelor's work. /

Mon nom est Vera Desprat et je suis étudiant en troisième classe de niveau santé-social du personnel de baccalauréat de la Faculté des études de la Santé, Université de Pardubice.

De cette façon, je voudrais vous demander de répondre suivante questionnaire.

Le questionnaire comporte des questions aux enfants et aux parents. Dans la section des enfants il ya 16 questions dans deux groupes et chez les parents section, il ya 14 questions qui, ensemble, fournir la base pour la section scientifique des travaux de baccalauréat sur le sujet «Effets de bilinguisme sur la personnalité de l'enfant».

Questionnaire est tout à fait anonymous et volunteery. Réponses ne seront utilisées que pour évaluer partie pratique du travail de baccalauréat.

Vážení rodiče, obracím se na Vás s žádostí o souhlas s vyplněním dotazníku Vaším dítětem. / Dear parents, I request your permission for your child to fill in this questionnaire. / Chers parents, je demande votre permission pour votre enfant à remplir ce questionnaire.

Souhlasím, aby mé dítě vyplnilo dotazník určený k výzkumu pro bakalářskou práci. / I agree that my child completed a questionnaire designated to research for bachelor thesis. / Je accepte que mon enfant a rempli un questionnaire désigné à la recherche d'un baccalauréat ou thèse.

ANO / YES / OUI NE / NO / NON

V části Testy pro děti, nechte pracovat děti a správné odpovědi zaškrtněte. / In section „Questions to children“ allow child to answer the questions and circle chosen ones. / Dans la section «Questions aux enfants" permettre à l'enfant de répondre aux questions et ceux du cercle choisi.

V části otázky pro rodiče prosím o zaškrtnutí odpovědí, které jsou pro vaše dítě nejvíce odpovídající. / In section „Questions to parents“ please circle the answers that you find most suitable to behavior of your child. / Dans la section «Questions aux parents" se il vous plaît encercler les réponses que vous trouvez la plus appropriée pour le comportement de votre enfant.

Předem děkuji za Váš čas a ochotu ke spolupráci. / Thank you in advance for your time and cooperation. / Merci pour votre attention et le temps consacre.

Rodina č./ Family no / Famille Number ... (nevyplňujte / do not fill)

Důležité údaje pro výzkum / Important information for research / Informations importantes pour cette recherche

Rodina žije v / Family lives in /Famille vie à..... (stát v kterém dotazovaná rodina žije / state where family lives/ pays ou vie la famille)

Národnost otce / Father's nationality / Nationalité du pere :

Národnost matky / Mother's nationality / Nationalité de la mere :

Dotazník pro děti / Questionnaire for children / Questionnaire pour les enfants

Milé děti,

prosím vás o pravdivé a pečlivé vyplnění tohoto dotazníku. Zakroužkujte vybranou odpověď, popřípadě odpověď doplňte.

Dear children,

I ask you for correct and thorough answering of this questionnaire. Circle chosen answer or provide additional details.

Chers enfant ,

Pouvez vous répondre à ces questions . Entourer la réponse correct ou donner moi plus de details

DÍVKA / GIRL / Fille

CHLAPEC / BOY / Garçon

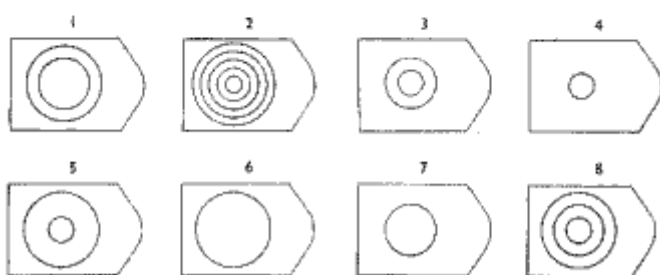
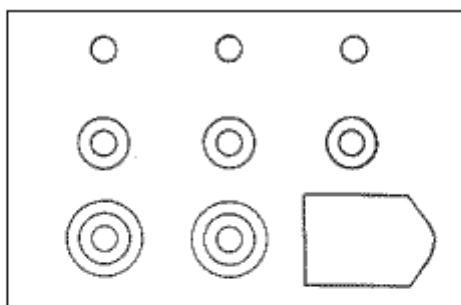
Věk dítěte / Age of the child / Age de votre enfant

10 / 11 / 12 / 13 / 14

- 1. Můžeš mi vyprávět příběh a u toho si představit jiný konec, než o kterém víš? / Can you tell me a story and imagine a new different ending than the one you already know? / Pouvez vous imaginer une histoire et imaginer une fin different de l'histoire?**
 - Yes / ANO / Oui
 - No / NE / Pas
- 2. Můžeš mi odpovědět na otázku: Pomeranče rostou na zbraních? / Can you answer this question: Are oranges growing on arms? / Pouvez vous repondre a la question suivante: les oranges poussent sur les bras?**
 - ANO, ale na té větě je něco špatně / Yes but there is something wrong in this sentence. / **Oui** mais il y a quelque chose de foaux dan cette phrase
 - NE, nechápu / NO, I don t understand / **Non** je ne comprend pas
- 3. Jak často střídáš jazyky v průběhu dne? / How often are you changing language during the day? / Combien de fois changer vous de language par jour?**
 - ANO často / Yes Often / Souvent
 - ANO Velmi málo / Very little / tres peu
 - NE / NO / Non
- 4. Chápeš co je: svoboda, láska, demokracie, fantazie? / Do you understand what is: freedom, love, democracy, imagination? / Comprends tu ce que est la liberte, amour, democratie, l imagination?**
 - ANO / YES / Oui
 - NE / NO / Non
 - Velmi málo, / Little bit / Tres peu

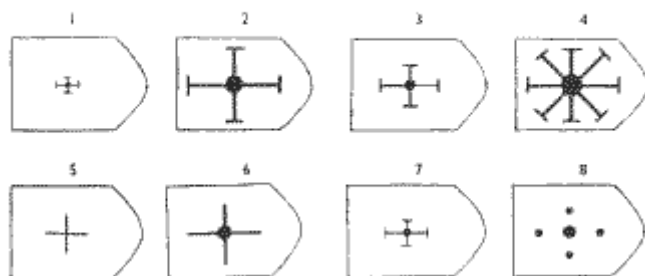
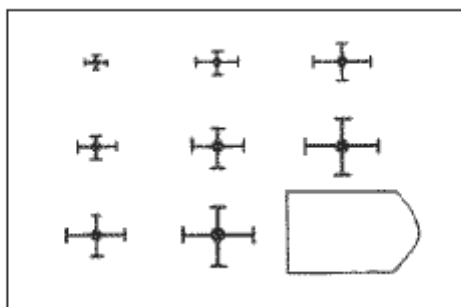
5. **Jak často děláš dvě různé věci najednou: hraní a jedení nebo sledování televize a něco jiného? / How often are you doing two different things at the same time: playing and eating or watching TV and something else? / Combien de fois par jours allez vous faire deux choses en meme temps?**
- A. Velmi často / Very often / Tres souvent
 - B. Někdy / Sometime / Parfois
 - C. Nikdy / Never / Jamais
6. **Můžeš snadno změnit typ činnosti: Hraní/práce, sledování televize / hraní.....? / Can you easily change type of activities: play/work, watch TV/ playing....? / Pouvez vous facilement changer d activite : jouer/travailler, ...?**
- A. ANO / YES / Oui
 - B. NE / NO / NON
 - C. Jak kdy / Sometimes / Parfois
7. **Jakým jazykem mluvíš s matkou? / What language are you talking with her mother? / Avec votre mere quell language utiliser vous?**
- A. Mateřským jazykem matky / Mother tongue / Langue maternelle
 - B. Mateřským jazykem otce / Father tongue / Langue paternel
 - C. Úředním jazykem / Both/ Les deux
8. **Jakým jazykem mluvíš s otcem? / What language are you talking with her father? / Avec quell language parler vous avec votre pere?**
- A. Mateřským jazykem otce / Father, mother tongue / Père, la langue maternelle
 - B. Mateřským jazykem matky / Mother tongue mother / Mère la langue maternelle
 - C. Úředním jazykem / Both / Les deux

9. Můžeš dokončit sérii vzorů? / Can you finish the series of pattern? /
 Pouvez vous finir cette serie de dessin?

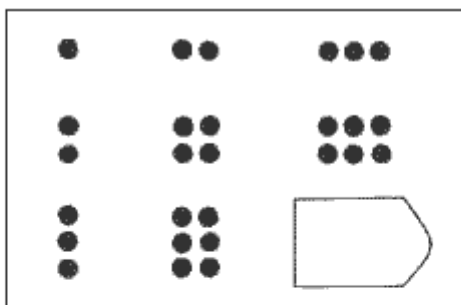
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8

10. Můžeš dokončit sérii vzorů? / Can you finish the series of pattern? / Pouvez vous finir cette serie de dessin?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8

11. Můžeš dokončit sérii vzorů? / Can you finish the series of pattern? /
 Pouvez vous finir cette serie de dessin?

1

2

3

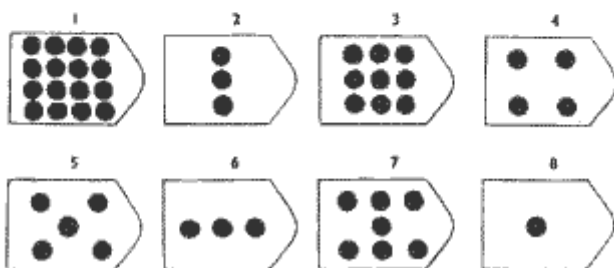
4

5

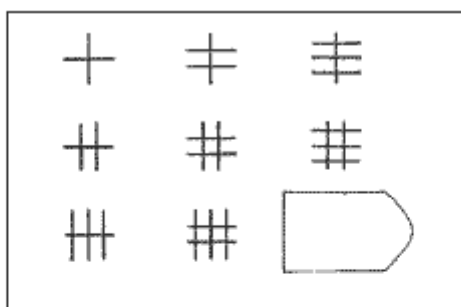
6

7

8

12. Můžeš dokončit sérii vzorů? / Can you finish the series of pattern? / Pouvez vous
 finir cette serie de dessin?

1

2

3

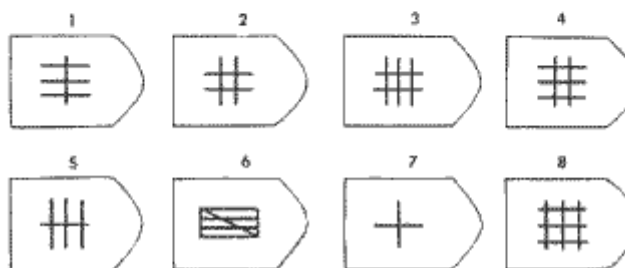
4

5

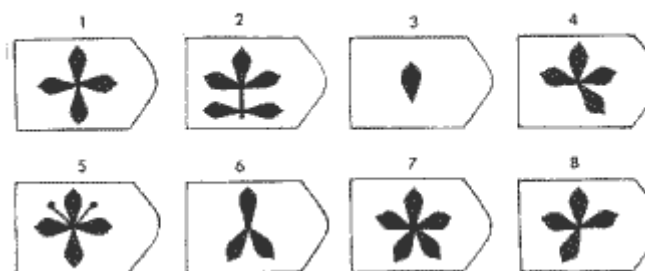
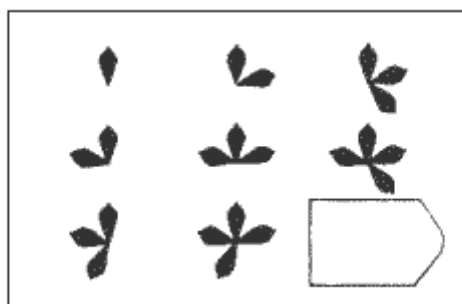
6

7

8

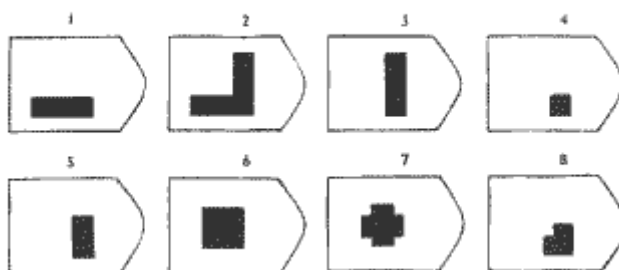
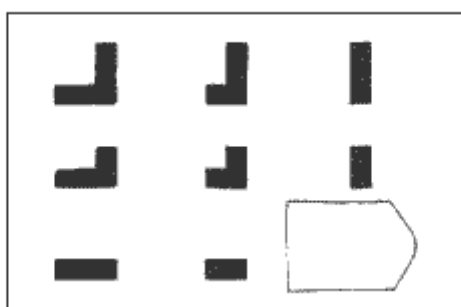

13. Můžeš dokončit sérii vzorů? / Can you finish the series of pattern? / Pouvez vous finir cette serie de dessin?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8

14. Můžeš dokončit sérii vzorů? / Can you finish the series of pattern? / Pouvez vous finir cette serie de dessin?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8

15. Když jste na hřišti, dáváš přednost? / When you are on the playground do you prefer? / Quand tu es au jardin d'enfant tu prefers?

- A. Hraní si ve skupině / Playing in a group / Jouer en group
- B. Hraní s tím, kdo rozhoduje o tom, co se bude hrát a prosazuje pravidla hry / be the one who deciding what to play and enforces the rules of the game / Etre celui qui decide a quell jeu on va jouer et faire en sorte que cela soit respecter
- C. Hraní stím co je nejlepší, aby jsi vyhrál/a / Are you playing to be best and you are playing to win / Jouer pour le gagnant et le meilleu.
- D. Zůstáváš stranou, protože jsi stydlivý/á a často vše sleduješ z lavičky / You are staying aside because you are shy and often watches from the sidelines / Tue s restes en dehors ou sur le cote car tu es timide.

16. Jaká je tvoje oblíbená činnost? / What is your favorite activity? / Quel est ton activite prefere?

- A. Hraní si venku s ostatními dětmi / Play outside with other kids / Jouer dehors avec d'autres enfant
- B. Hraní na počítači / To play computer / Jouer a l'ordinateur
- C. Čtení knih doma / Stay home to read a book / Rester a la maison pour jouer

2. Dotazník pro rodiče / Questionnaire to parent / Questionnaire pour les parents

17) **Kolik času ze dne vaše dítě střídá oba jazyky? / How long by day your child is using both languages? / Combien d'heure par jours votre enfant utilise les languages?**

- A. více jak 14 hodin / more than 14 hours / plus de 14h
- B. mezi 5 až 14 hodinami / between 5-14 hours / entre 5-14 h
- C. méně jak 5 hodin / less than 5 hours / moins de 5h

18) **Jakým jazykem, jako rodiče spolu komunikujete? / Which language, as parents you are communicating with each other? / Avec quel language communiquer vous entre parents?**

- A. mateřský jazyk matky / Mother tongue mother / Le language de la mere
- B. mateřský jazyk otce / Father, mother tongue / Le language du pere
- C. jazyk používaný v zemi kde žijeme / The language used in the country where we live / Le language utilisé dans le pays ou vous vivez

19) **Jak často vaše dítě použije svou představivost při popisování věcí? / How often is your child using his/her imaginative skills to describe things? / Avec quelle fréquence votre enfant utilise t il ses capacités d'imaginations?**

- A. Velmi často / Very often / Tres souvent
- B. Čas od času / From time to time / De temps en temps
- C. Nikdy / Never / Jamais

20) **Jak často vaše dítě míchá jazyky? / How often are your children mixing language? / Avec quel fréquence votre enfant melange t il les deux langues?**

- A. Velmi často / Very often / Tres souvent
- B. Čas od času / From time to time / De temps en temps
- C. Nikdy / Never / Jamais

21) **Jak k této situaci dochází? / How this situation occurs ? / Comment cette situation arrive?**

- A. když nemůže najít vhodné slovo v jednom jazyce / If he or she can not find a suitable word in one language / Si il ou elle ne peut pas trouver le bon mot
- B. když slovo v tom daném jazyce neexistuje / When word in given language does not exist / Quand le mot dans un language donné n'existe pas

- 22) **Jak často vaše dítě projevuje schopnost intuice ve složité situaci? / How often in front of a complex situation do you feel that your kids is showing intuitive abilities? / Avec quelle fréquence votre enfant montre t il des capacités d'intuition?**
- A. Celkem často / Quite often / Tres ouvent
 B. Čas od času / From time to time / De temps en temps
 C. jen velmi zřídka / Very rarely / Rarement
- 23) **Jak a jak často se vám zdá, že vaše dítě chápe složité situace? / How and how often do your children seem to understand complex situation? / Avec quelle fréquence votre enfant semble t il comprendre une situation complex?**
- A. Často / Often / Souvent
 B. Čas od času / From time to time / De temps en temps
 C. Ne moc často / Not often / Pas souvent
- 24) **Když vaše dítě něco nepochopí, začne plést jazyky nebo má tendenci použít druhý jazyk k tomu, aby pochopilo? / When your child doesn't understand something does he/she mix languages or tries to use second language to understand? / Quand votre enfant ne comprend pas quelque chose mélange t il les deux languages ou essaye t il d'utiliser le deuxieme language pour comprendre?**
- A. začne plést jazyky. / Will confuse languages / Melnge les deux languages
 B. pokouší se pochopit / Trying to understand / Essaye de comprendre
 C. občas začne plést jazyky / Sometimes confuses languages / Parfois mélange les deux languages
 D. vždy má tendenci použít druhý jazyk / Always tends to use a second language / Essaye toujours d'utiliser le deuxieme language
 E. občas má tendenci použít druhý jazyk / At times tends to use a second language / De temps en temps essaye d'utiliser le deuxieme language
- 25) **Můžete popsat, jak vaše dítě používá oba jazyky v průběhu dne? / Can you describe how both languages are used during the day? / Pouvez décrire comment les deux languages sont utilises Durant la journée?**
- A. Doma hovoří v jednom jazyce a ve škole v jiném. / At home one language and at school another one / A la maison une langue et l'ecole une autre
 B. Doma i ve škole mluví stejným jazykem, at' už jedním nebo druhým. / At home and at school we do speak the same one or both/ On parle le meme partout
 C. Doma i ve škole mluví oběma jazyky a někdy i jiným, třetím. / At home and at school, talking both, and sometimes other third / A la maison et à la maison on parles les deux et parfois un troisieme

- 26) **Když si děti hrají, můžete popsat, jak často používají svou představivost? / When children play, can you describe how often do they use their imagination? / Quand votre enfant joue pouvez décrire avec quelle fréquence utilise t il son imaginations?**
- A. Často / Often / souvent
 - B. Čas od času / From time to time / de temps en temps
 - C. jen velmi málo / Very few / tres peu
- 27) **Když dojde k objevení a naučení nového slova v jednom jazyce, jak rychle se vaše dítě toto slovo naučí i v druhém jazyce? / When a new word appeared and learned could you describe if the same word in the second language is learned at the same time? / Quand on nouveau mot apparait et appris pouvez vous décrire si le meme mot est appris en meme temps?**
- A. Převážně ihned / Mainly immediately/ Oui imeediatement
 - B. Do druhého dne. / The second day / Le jour d'apres
 - C. Dokud ho nepotřebuje v druhém jazyce. / Until he/she does not need it in that second language / Uniquement quand c'est necessaire dans le deuxieme language
 - D. V druhém jazyce mu toto dělá velké problémy. / In second language this makes him/her big problems / Non cela lui pose des problemes
- 28) **Máte pocit, že vaše dítě má schopnost poznat rozdíly v místnosti, jestliže se něco změní, například když přeorganizujete pokoj nebo změníte umístění nějakého předmětu? / Do you feel that your kid has good abilities to notice differences in room when changes are occurring for example when you reorganize the room or change the position of object? / Pensez vous que votre enfant a de bonnes capacités a obsrever des différences dans une piece quand l'organisation est modifié ou changé ?**
- A. Ano vždy / Yes always / Oui toujours
 - B. Převážně ano / Mostly yes / La plupar du temps
 - C. Záleží na rozdílech / Depends on differences / Cela depend
 - D. Občas ne / Not often / Pas souvent
 - E. Ne / NO / Non
- 29) **Jak často si vaše děti vymýšlí nové příběhy? / How often are your kids making up new stories? / Votre enfant invent t il des nouvelles histoires ?**
- A. Často / Often / Souvent
 - B. Občas / Sometimes / Parfois
 - C. Nikdy / Never / Jamais

- 30) Máte pocit, že vaše dítě má schopnost poznat rozdíly ohledně fyzického vzhledu osob? / Do you feel that your kid has good abilities to notice differences in physical appearance of people ? / Pensez vous que votre enfant est capable de remarquer des differences dans l'apparence physique des gens?**
- A. Ano, vždy / Yes always / Oui toujours
 - B. Ano, kromě menších detailů / Yes, except for minor details / Oui sauf pour quelques détails
 - C. Záleží na situaci / It depends on the situation / Cela dépend des situations
 - D. Ne / NO / Non